Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (Revize)

Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (Revize)

Bölüm 1: Amaçlar, Statü ve Uygulanabilirlik

Kavramsal Çerçeve'nin amaçları

1. "Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve" (Revize) (Kavramsal Çerçeve), Katılım Finans Muhasebe Standartları (KFMS) ve bunlara ilişkin tebliğ, kurul kararı vb. düzenlemelerin geliştirilmesi sürecinde Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) için temel teşkil edecek muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin kavramların ve temel ilkelerin ana hatlarıyla belirlenmesini amaçlar.

2. Kavramsal Çerçeve'de sunulan muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin kavramlar ve temel ilkeler, aşağıdaki hususlarda da katılım finans kuruluşlarına (kuruluşlar veya KFK'lar) hizmet eder:

   a. Benzer işlem, diğer olay veya koşullar için belirli bir KFMS'nin bulunmaması durumunda, muhasebe politikalarının seçilmesi ve uygulanması veya

   b. İlgili KFMS'lerin anlaşılması ve yorumlanması için bir çerçeve sağlanması.

3. Kavramsal Çerçeve'de sunulan muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin kavramlar ve temel ilkeler, katılım finans kuruluşları dışındaki diğer kuruluşların katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu işlemler hususunda muhasebe politikalarını belirlemelerinde ve uygulamalarında da temel teşkil edebilir.

Katılım finans esas ve standartlarına kesin uyum ilkesi

4. Kuruluşların finansal raporlama ile ilgili konularda katılım finans esas ve standartlarına uyması önemlidir. Bu Kavramsal Çerçeve'nin ya da buna uygun olarak KGK tarafından hazırlanan KFMS'lerin uygulanmasının, katılım finans esas ve standartlarına aykırı olmayacağına ilişkin kesin bir ön kabul bulunmaktadır.

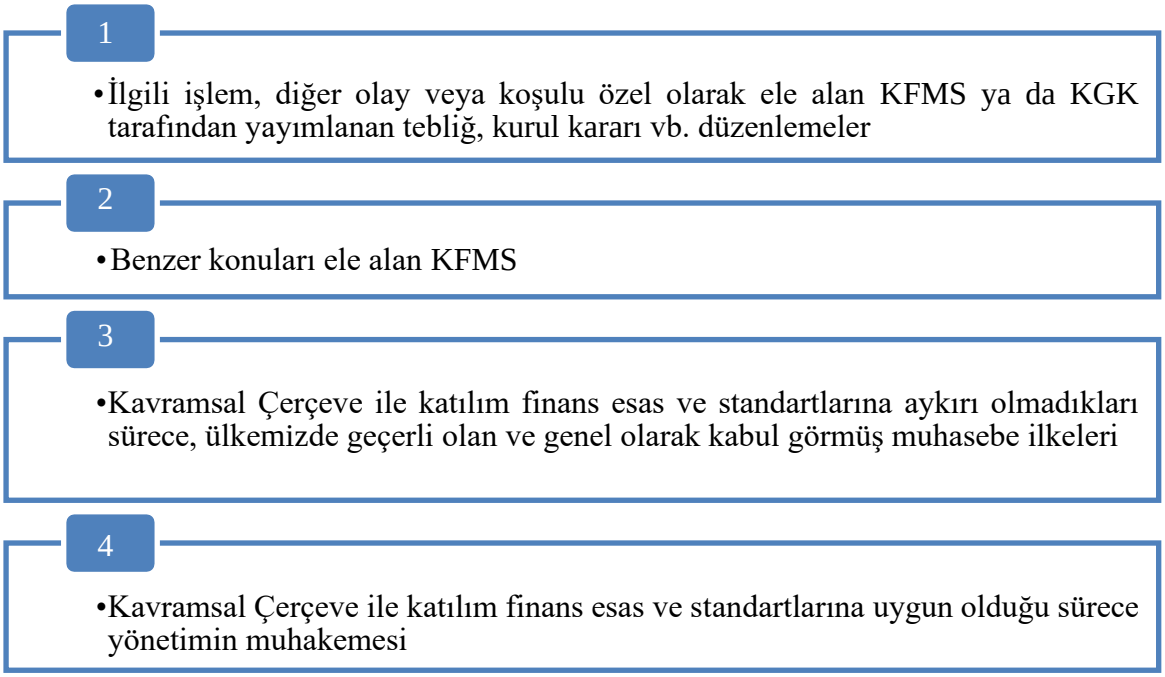
5. Kuruluş için geçerli olan katılım finans esas ve standartları ile bu Kavramsal Çerçeve (veya ilgili KFMS'ler) uyarınca geliştirilen bir muhasebe politikası arasında tutarsızlık olması durumunda, katılım finans esas ve standartları geçerli olacak ve kuruluş, muhasebe politikasını katılım finans esas ve standartlarına uygun olarak uygulayacaktır.

KFMS'lere tabi kuruluşlar için Kavramsal Çerçeve'nin statüsü

6. Bu Kavramsal Çerçeve, KFMS'lerin ayrılmaz bir parçasıdır.

Muhasebe politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında takip edilecek hiyerarşi

7. Kuruluşlar; benzer işlemler, diğer olay veya koşullara ilişkin muhasebe politikalarını aşağıdaki hiyerarşiye göre geliştirir:

Uygulanabilirlik ve uyum

8. Bu Kavramsal Çerçeve, esas itibarıyla katılım finans kuruluşlarının genel amaçlı finansal tabloları[1] için geçerli olan muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin temel kavramları ve ilkeleri belirler. Kavramsal Çerçeve, katılım finans esas ve standartları çerçevesinde dikkate alınır ve uygulanır.

9. Bir kuruluş, Kavramsal Çerçeve ile birlikte dikkate alınan geçerli KFMS'lere bütünüyle uymadığı sürece, KFMS'lerle uyumlu olarak kabul edilmez.

10. Kavramsal Çerçeve, kuruluşlar için temel muhasebe ve finansal raporlama ilkelerini belirlemekle birlikte, belirli muhasebe uygulamalarını sunmayı amaçlamamaktadır. Kavramsal Çerçeve; benzer işlem, diğer olay veya koşullar için herhangi bir KFMS'nin ilgili hükümlerini geçersiz kılmaz.[2]

[1] Bu Kavramsal Çerçeve, öncelikle genel amaçlı finansal tabloları ele almaktadır. Bu nedenle, farklı bir anlam söz konusu olmadığı takdirde, "genel amaçlı finansal tablo" ve "finansal tablo" ifadeleri birbirinin yerine kullanılmıştır.
[2] Açıklama: 6'ncı paragrafta yer alan Kavramsal Çerçeve'nin statüsüne bakınız.

Bölüm 2: Tanımlar

11. Bu Kavramsal Çerçeve'nin yorumlanması ve uygulanması amacıyla aşağıdaki tanımlamalar yapılmıştır:

a. Varlık: Geçmişteki bir işlem, diğer olay veya koşul sonucunda ortaya çıkan, kuruluşa gelecekte ekonomik fayda sağlaması beklenen ve kuruluş tarafından kontrol edilen mevcut bir ekonomik kaynaktır [Açıklama: Varlıklar, özkaynak benzeri sahipleriyle ilişkilendirilebilenleri de içerir].

b. Merkezi Katılım Finans Danışma Kurulu (MKFDK): Katılım finans esas ve standartları hususlarında rehberlik ve tavsiyeler sunan Muamelat (İslami ticaret hukuku) alanında uzman hukukçulardan ve katılım bankacılığı, finans, iktisat, hukuk, muhasebe vb. alanlardaki uzmanlardan oluşan, sınırlı denetim yapan, ürünlerde ve uygulamalarda katılım finans açısından yeknesaklık ve uyum sağlamak için kurulmuş geniş düzeyli kurul veya benzer yapıdır. MKFDK kararları, tek bir kuruluştan ziyade ülkenin genelinde uygulanır.

c. Kontrol: Kuruluş, bir varlığın ya da işletmenin mülkiyetinden kaynaklanan tüm risk ve getirilere önemli ölçüde sahip olduğunda, aşağıdaki her iki koşulu da uygun bir şekilde karşılıyorsa ilgili varlık ya da işletmeyi kontrol etmektedir:

   i. İlgili varlık ya da işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere doğrudan maruz kalması (negatif getiri durumunda) veya bu getirilerde hak sahibi olması (pozitif getiri olması durumunda) ve

   ii. Bu getirileri ilgili varlık ya da işletme üzerindeki gücüyle etkileyebilme imkânına sahip olması.

d. Gider (zarar dâhil): Finansal tabloların kapsadığı dönemde, ortaklar tarafından yapılan yatırımlar (veya ortaklara yapılan dağıtımlar) ya da özkaynak benzeri sahiplerinin yatırdığı (veya çektiği) tutarlar hariç, varlıklarda meydana gelen brüt azalışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışlar veya ikisinin birleşimidir.

e. Gerçeğe uygun değer: Piyasa katılımcıları arasında, ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır.

f. Tarihi maliyet: Satın alma fiyatı veya bir varlığı elde etme maliyeti ile kuruluşun maruz kaldığı diğer tüm giderlerin (gümrük vergileri ve diğer satın alma vergileri, satın alma, taşıma ve yükleme ücretleri, sigorta giderleri ve varlıkla doğrudan ilgili diğer giderler) toplamıdır.

g. Gelir: 41 ila 46'ncı paragraflarda belirtilen hükümler dikkate alındığında, gelir:

   i. Taahhüt edilen mal veya hizmetlerin, kuruluşun bu mal veya hizmetler karşılığında hak kazanmayı beklediği bedeli yansıtan bir miktarda müşteriye devri ve

   ii. Finansal tablolarının kapsadığı dönemde kuruluşun; yatırım, alım-satım, hizmet sunumu ve yönetilen bilanço dışı varlıklara ilişkin yatırım yönetimi gibi diğer kâr amaçlı faaliyetleri

   sonucunda varlıklarda meydana gelen brüt artışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışlar veya her ikisinin bir birleşimidir.

h. Katılım Finans Kuruluşları (kuruluşlar veya KFK'lar): Katılım finans esas ve standartları uyarınca bankacılık, sigortacılık, sermaye piyasası ve benzeri faaliyetleri gerçekleştiren ve katılım finans esas ve standartları uyarınca ürün ve hizmetler sunan geleneksel finans kuruluşlarının bireysel raporlama yapan şubelerini, bölümlerini ve pencerelerini ve bu kuruşlarla ilişkili özel amaçlı işletmeleri (ÖAİ) de kapsayan finans kuruluşlarıdır.

i. Yükümlülük: Kuruluşa karşı hukuken ileri sürülebilen, ekonomik kaynakların çıkışıyla sonuçlanan, özkaynak benzeri dışındaki mevcut (hukuki veya zımni) bir mükellefiyettir. Yükümlülük, geçmişteki bir işlem, diğer olay veya koşuldan kaynaklanır. Ekonomik açıdan dezavantajlı olmadığı sürece geleceğe ilişkin bir taahhüt, bu tanımın amacı doğrultusunda mevcut bir mükellefiyet olarak dikkate alınmaz.

j. Mudârebe: Bir tarafın sermaye, diğer tarafın emek koyduğu kâr amaçlı ortaklıktır [Açıklama: Genellikle bir kuruluş bağlamında, fon sağlayıcı olan yatırım hesabı sahipleri ile Mudârib olan kuruluş arasında gerçekleştirilir. Kuruluş; iki taraf arasında anlaşılan şekilde kârın paylaşılması ve kuruluşa ait kusur, ihmal ve sözleşmeye aykırı durumlar dışında zararın oluşması hâlinde bunun fon sağlayıcılar tarafından karşılanması çerçevesinde, yatırım hesabı sahiplerinin fonlarını kabul etme isteğini duyurur. Kuruluşa ait kusur, ihmal ve sözleşmeye aykırı durumların bulunması halinde oluşan zararlar kuruluş tarafından karşılanır. Mudârebe sözleşmesi; kendi adına veya yatırım hesabı sahipleri adına fon sağlayıcı olan kuruluş ile işletme sahipleri veya çiftçiler, tüccarlar vb. de dâhil diğer esnaflar arasında gerçekleştirilebilir].

k. Ortaklara ait özkaynaklar: Kuruluşun tüm yükümlülükleri ve özkaynak benzeri düşüldükten sonra varlıkları üzerinde kalan haklarıdır.

l. Katılımcı paydaş: Dayanak varlıkların veya işletmelerin net varlıklarından doğan kârları, zararları ve kalan hakları paylaşmak üzere kuruluş ile sözleşmeye dayalı bir anlaşmaya varmış olan taraftır.

m. Karz-ı Hasen: Borç alanın belirli bir süre boyunca ödünç aldığı fonları bu sürenin sonunda aynı tutarda (fonun orijinal niteliğinde, örneğin aynı para biriminde) geri ödemesine izin veren faizsiz bir kredidir.

n. Özkaynak benzeri: Bir kuruluş tarafından kâr paylaşımı veya katılım esasına göre yatırım amacıyla alınan fonları temsil eden finansal tablo unsurudur. Özkaynak benzeri:

   i. Özkaynağın temel özelliklerine sahiptir, yani zararın meydana gelmesi durumunda (ihmal/kusur/sözleşme şartlarının ihlali kanıtlanmadıkça) kuruluş, kaybedilen fonları fon sağlayıcılara iade etmek mecburiyetinde değildir ve fon sağlayıcılar, dayanak varlıklar veya işletmelerde kalan hakları paylaşırlar,

   ii. Bazı yükümlülük özelliklerini barındırır, yani vadesi veya itfa/tasfiye gibi bir satım opsiyonu bulunur ve

   iii. Bazı spesifik özellikleri barındırır, yani fon sağlayıcıların hakları, kuruluşun tamamı üzerinde değil, yalnızca dayanak varlıklar veya işletmeyle sınırlıdır. Bunun yanı sıra, fon sağlayıcılar yalnızca ortaklara ait özkaynaklarla ilişkilendirilen belirli haklara sahip değildir.

o. Katılım finans esas ve standartlarına duyarlı paydaş: Kuruluşta çıkarı bulunan ve kuruluşun faaliyetlerini yürütürken katılım finans esas ve standartlarına uyup uymadığı konusunda bilgilendirilmek isteyen paydaştır.

p. Katılım finans esas ve standartları: Uygun olduğu ölçüde aşağıdaki hiyerarşide tanımlanan "esas ve standartları" içerir:

   i. Katılım finansa ilişkin esas ve standartlar,

   ii. Düzenleyici katılım finans esas ve standartlarının gerektirdiği ölçüde, ilgili ülkelerdeki düzenleyici kurumlar tarafından yayımlanan düzenlemeler,

   iii. MKFDK kararları (mevcutsa),

   iv. KGK tarafından yayımlanan, katılım finans esas ve standartlarını içeren ilgili KFMS hükümleri ve

   v. Kuruluşun danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlar.

q. Zekât: Belirli düzeyde varlığa sahip olunduğunda cari yılda belirli kişilere ödenebilen bir haktır (bir Müslümanın dini sorumluluğudur). Farklı kuruluşlardaki hukuki ortama bağlı olarak, kuruluş tarafından ödenmesi gerekebilir veya paydaşların kişisel mükellefiyeti olabilir.

Bölüm 3: Finansal Bilgi Kullanıcıları, Amaçları ve Kısıtları

Finansal bilgi kullanıcıları

12. Finansal tablo kullanıcılarının bilgi ihtiyaçları kullanıcı türüne göre değişir. Finansal tablo kullanıcıları şu şekilde sınıflandırılabilir:

    a. Özkaynak sahipleri ile katılımcı paydaşlar ve kredi verenler de dâhil olmak üzere, mevcut ve potansiyel yatırımcılardan oluşan asli kullanıcılar,

    b. Borçlular, kuruluş çalışanları, düzenleyici kurumlar ve diğer kamu kurumları, derecelendirme kuruluşları, MKFDK ve kuruluşla başka şekillerde iş ilişkisinde bulunanlar da dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere ikincil kullanıcılar.

13. Düzenleyici kurumlar ve kamu kurumları, kendi ihtiyaçlarına en iyi hizmet eden bilgileri doğrudan elde etme gücüne ve yetkisine sahiptir.

14. Yönetim ve çalışanlar, kuruluşla ilgili bilgilerle ilgilenmekle birlikte bu bilgileri genellikle alternatif yollardan elde edebilmektedir, dolayısıyla genel amaçlı finansal tablolarda sunulan bilgilere bağlı kalmazlar.

15. Genel amaçlı finansal tablolar, kuruluşun değerini yansıtmayı amaçlamaz. Bunun nedeni; finansal tabloların genel amaçlı bir çerçeve kullanılarak hazırlanmasına rağmen, finansal tablolara alınmamış varlıkların mevcut olması veya varlıkların gerçeğe uygun değeri ile tarihi maliyeti arasında finansal tablolara alınamayabilecek farkların bulunması ve dolayısıyla, kuruluşun gelecekteki gelir potansiyelini göstermemesidir.

16. Genel amaçlı finansal tabloların, özellikle de kullanıcıların ihtiyaçlarının benzer olmadığı ve kimi zaman çeliştiği durumlarda, tüm kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılaması beklenmez. Maliyet, tüm kullanıcılara hitap edecek ilave bilgilerin sağlanmasının önünde bir engel teşkil eder. Genel amaçlı finansal tablolar yoluyla sunulan bilgiye güvenmek zorunda olan diğer finansal tablo kullanıcılarının bilgiye erişimi sınırlıdır.

Finansal tablo kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçları

17. Genel amaçlı finansal tablo kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçları aşağıda özetlenmektedir:

    a. Kuruluşun işlemleri, ekonomik kaynakları, kuruluşa karşı veya belirli ekonomik kaynaklara karşı ileri sürülebilen talep hakları ve kuruluşun faaliyetleri ile kuruluşun genel finansal performansını ve durumunu değerlendirmeye yardımcı olan diğer finansal veriler hakkında bilgiler,

    b. Kayıt ve raporlama yoluyla benzer işlem, diğer olay veya koşulların niteliğini yansıtarak, finansal ve diğer tüm işlemlerinde kuruluşların katılım finans esas ve standartlarına uygunluğunun değerlendirilmesine yardımcı olabilecek bilgiler ve

    c. Kullanıcının; kuruluştan, kuruluşun finansal durumundan veya faaliyetlerinden kaynaklanan veya bunlarla ilişkili olan riskleri ile yapısal riskleri ve kuruluşun bu tür risklerin yönetiminde benimsediği yaklaşımı değerlendirmesine yardımcı olabilecek bilgiler.

18. Genel amaçlı finansal tablo kullanıcılarının ilave bilgi ihtiyaçlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

a. Kuruluşların aşağıdakileri gerçekleştirebilme yeteneğinin değerlendirilmesinde yardımcı olacak bilgiler:

i. Ekonomik kaynaklarını, bu kaynakların değerlerini makul oranlarda artırırken muhafaza edecek şekilde kullanma,

ii. Sosyal sorumluluklarını yerine getirme ve

iii. Kuruluş ile ilişki içinde olanların ekonomik ihtiyaçlarını karşılama

b. Kuruluşun istihdam ettiği çalışanlara, haklarını koruma ve geliştirme ile yönetsel ve üretkenlik becerilerini ve yetkinliklerini geliştirme imkânı dâhil olmak üzere, kuruluş ile olan ilişkilerini ve kuruluş bünyesindeki kariyerlerini değerlendirmelerinde yardımcı olabilecek bilgiler.

Finansal bilginin amaçları

Finansal muhasebenin ve finansal raporlamanın amacı

19. Finansal muhasebenin ve finansal raporlamanın amacı, finansal tablo kullanıcılarına kuruluşla yürüttükleri ilişkilerinde bilinçli karar alma imkânı verecek faydalı bilgiler sağlamaktır. Bunun sağlanması için:

a. İlgili tüm tarafların hak ve mükellefiyetleri; katılım finans esas ve standartlarına, hakkaniyet, açıklık ve etik değerlere uygunluk gibi kavramlara ve ilgili mevzuata uygun olarak belirlenir ve

b. Kuruluşun yönetsel ve üretkenlik becerilerini geliştirilmesine katkıda bulunulur ve tüm işlem, diğer olay veya koşullarda ve ilgili mevzuatta katılım finans esas ve standartlarına uyularak, belirlenen amaç ve politikalarının yerine getirilmesi teşvik edilir.

Genel amaçlı finansal tabloların sağladığı bilgiler

20. Bir kuruluşun genel amaçlı finansal tabloları aşağıdaki türde bilgiler sağlamalıdır:

a. Kullanıcıların, kuruluşun katılım finans esas ve standartlarına uyumunu ve bu uyumu tesis etmeye yönelik amaçlarını değerlendirmelerini sağlayacak şekilde kuruluş tarafından yürütülen faaliyetlerin ve işlemlerin niteliğine ilişkin bilgiler,

b. Kuruluşun ekonomik kaynakları ve kuruluşa karşı veya kuruluşun belirli ekonomik kaynaklarına karşı ileri sürülebilen talep hakları ile benzer işlem, diğer olay veya koşulların kuruluşun ekonomik kaynakları ve kuruluşa karşı veya kuruluşun belirli ekonomik kaynaklarına karşı ileri sürülebilen talep hakları üzerindeki etkisi hakkında bilgiler. Bu bilgiler, öncelikle kullanıcının:

i. Kuruluşun, zararlarını ve iş risklerini karşılayabilecek yeterlilikte olup olmadığını,

ii. Ekonomik kaynaklara ilişkin yapısal riskleri ve

iii. Mükellefiyetlerini ve operasyonel gerekliliklerini yerine getirmek için kuruluşun likidite durumu ile nakit bulundurma zorunluluğunun yeterli olup olmadığını

değerlendirebilmesine yöneliktir.

c. Kuruluşa karşı ileri sürülebilen talep hakları ile kuruluşun belirli varlıkları veya işlerine karşı ileri sürülebilen talep hakları arasındaki ayrım,

d. Zekâtın belirlenmesine yardımcı olacak bilgiler,

e. Varsa yasaklanan gelir ve harcamaların yönetim tarafından nasıl kaydedildiği ve nasıl ele alındığı,

f. Kuruluşun güvene dayalı sorumluluklarını yerine getirmesi hakkında bilgiler ve

g. Uygulanabilir olması durumunda, kuruluşun sosyal sorumluluklarını yerine getirmesi hakkında bilgiler.

Genel amaçlı finansal tablolara ilişkin kısıtlar

21. Genel amaçlı finansal tablolar yoluyla tüm finansal tablo kullanıcılarına ilgili tüm bilgilerin sağlanması mümkün değildir. Bu durum, finansal muhasebe sürecindeki yapısal kısıtlar ile fayda-maliyet dengesinin sağlanması dâhil olmak üzere birçok nedenden kaynaklanır.

22. Finansal tablolar, kullanıcıların ihtiyaç duyduğu bilgi kaynaklarından sadece biridir. Bu nedenle, finansal tablo kullanıcıları diğer kaynaklardan elde edilen bilgileri de dikkate alabilir. Bu kaynaklara örnek olarak; genel ekonomik duruma veya beklentilere, siyasi olaylara ve sektör ile şirket görünümlerine ilişkin bilgiler verilebilir. Bununla birlikte, kullanıcıların, finansal tablolarla sağlanan bilgilerin özelliklerinin ve kısıtlarının farkında olması gerekir.

23. Bazı kısıtlar ve bu kısıtların nedenleri aşağıda yer almaktadır:

a. Finansal muhasebe, temel olarak işlem ve diğer olayların kuruluşların finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları üzerindeki finansal etkisini ölçmekle ilgili olup, kuruluşların güvenilir bir şekilde finansal olarak ölçülemeyen amaçlara ulaşabilmesinin değerlendirilmesine yardımcı olacak bilgileri genellikle üretememektedir.

b. Finansal muhasebe, kuruluş ile kuruluş yönetiminin performansı arasında fark gözetmez. Yönetimin kabiliyeti kuruluşların performansını etkileyen önemli etmenlerden biri olsa da doğal afetler, siyasi ve ekonomik değişiklikler gibi kuruluşların performansını etkileyen ve yönetimin kontrolü dışında olan başka etmenler de vardır. Bu yüzden finansal muhasebenin, kuruluşların performansının değerlendirilmesi dışında yönetimin performansının değerlendirilmesine destek olacak bilgiler sağlaması pek de mümkün değildir.

c. Finansal muhasebe tarafından hâlihazırda sunulan bilgi nitelik itibarıyla ağırlıklı olarak tarihi bilgidir ve geleceğe ilişkin bir gösterge olabilir veya olmayabilir. Yine de bu bilgiye ihtiyaç duyanlar tarafından alınan kararlar, genellikle alternatif davranış biçimlerinin gelecekteki etkisiyle ilgilenir.

d. Finansal raporlama bilgisi önemli ölçüde, kuruluşların gerçekleşmiş veya mevcut işlemleri ile diğer olay veya koşulların finansal etkilerinin kesin tasvirinden ziyade, söz konusu finansal etkiye ilişkin tahminlere, yargılara ve modellere dayanır. Kavramsal Çerçeve bu tahmin, yargı ve modeller ile finansal raporlamanın diğer yönlerinin altında yatan kavramları tesis eder.

Maliyet ve fayda kaynaklı kısıtlar

24. Finansal muhasebe yoluyla üretilen bilginin belirli bir maliyeti söz konusudur. Bilginin hazırlanması, sunumu ve kullanımında parasal ve parasal olmayan kaynaklara ihtiyaç duyulur. Maliyet unsuru, üretilen bilginin niteliğini ve niceliğini etkileyebilir. Bu nedenle, genel amaçlı

finansal tabloların asli kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçları üzerinde durulur.

25. Finansal muhasebe ve finansal raporlamanın amaçları, finansal tablo kullanıcılarının bu tablolara dayanarak faydalı kararlar almasına yardımcı olmak için finansal tablolarda yer verilmesi gereken bilginin türünü ve niteliğini belirler.

Finansal rapor kategorileri

26. Dış kullanıcıların ortak finansal bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanan raporlar, aşağıdaki iki temel kategoriye ayrılabilir:

    a. Geniş bir kullanıcı kitlesinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanan genel amaçlı finansal tablolar. Bunlar, sunum ve açıklamalar yoluyla bilginin gerçeğe uygunluğunu sağlamak amacıyla, genel amaçlı Katılım Finans Muhasebe Standartlarına uygun olarak hazırlanır. Genel amaçlı finansal tablolar, bir kuruluşun finansal muhasebe sisteminin ana çıktısını oluşturur ve

    b. Özel bir amaç için hazırlanan ve belirli kullanıcıları hedefleyen özel amaçlı finansal raporlar. Açıklamaların kapsamı ve içeriği karar alma sürecindeki faydayı kısıtladığından, bu raporlar geniş bir kullanıcı kitlesi için uygun değildir.

Genel amaçlı finansal tablolar

27. Kuruluşlar için uygun bir finansal tablo setinin tanımlanması, kuruluş işlevlerinin ve bu işlevlerin yerine getirilmesinin kuruluşun hak ve mükellefiyetleri üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesini gerektirir. Ayrıca, finansal tablo kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçları da değerlendirilir.

28. Bu değerlendirmelere dayalı olarak, finansal tablolar asgari olarak aşağıdakileri içerir:

    a. Temel tablolar ve

    b. Muhasebe politikaları da dâhil açıklayıcı dipnotlar.

Temel tablolar

29. Temel tablolar, finansal tablo kullanıcılarına kuruluşa veya kuruluş ile yaptıkları işlemlere ilişkin alacakları kararlarda yardımcı olacak bilgileri sağlayan tablolardır.

30. Temel tablolar, uygun olduğu ölçüde, aşağıdaki tablolardan oluşmaktadır:

    a. Finansal raporlama dönemi sonundaki finansal durum tablosu (bilanço olarak da bilinir),

    b. Finansal raporlama dönemine ilişkin gelir ve diğer kapsamlı gelir tablosu (ya da gelir tablosu ile diğer kapsamlı gelir tablosu),

    c. Finansal raporlama dönemine ilişkin özkaynak benzeriyle ilgili gelir ve dağıtım tablosu,

    d. Finansal raporlama dönemine ilişkin ortaklara ait özkaynak değişim tablosu,

    e. Finansal raporlama dönemine ilişkin nakit akış tablosu,

    f. Finansal raporlama dönemine ilişkin yönetilen bilanço dışı varlıklara ait değişim tablosu ve

    g. Katılım sigortacılığı faaliyetlerine ilişkin tablolar (örneğin, katılımcılar ve yatırımlar ile ilgili finansal tablo unsurlarını ayıran tablolar da dâhil).

Ekonomik kaynaklar ile kurulaşa karşı ve belirli ekonomik kaynaklara karşı ileri sürülebilen talep hakları (finansal durum tablosu, bilanço olarak da adlandırılır)

31. Ayrı bir muhasebe birimi olarak kuruluşun ekonomik kaynakları ile kuruluşa karşı ve kuruluşun kontrolünde olan belirli ekonomik kaynaklara karşı ileri sürülebilen talep haklarına ilişkin tablo, kullanıcılara; varlık, yükümlülük, özkaynak benzeri ve ortaklara ait özkaynaklar olarak yansıtılan kuruluşun finansal yapısı, durumu ve ödeme gücü hakkında bilgi sağlayabilir. Bu tür bilgiler normalde finansal durum tablosunda bulunur. Finansal durum tablosunun kuruluşun finansal yapısı hakkında yansıttığı bilgiler, kullanıcıların kuruluşun likidite durumu ve varlıkların niteliğini değerlendirmesine ve böylelikle gelecekteki nakit akışlarını nasıl dağıtacağını tahmin etmesine yardımcı olur.

Finansal performanstan kaynaklanan talep haklarındaki ve ekonomik kaynaklardaki değişiklikler (kapsamlı gelir tablosu veya gelir tablosu ile diğer kapsamlı gelir tablosu)

32. Bir kuruluşun geçmişteki finansal performansı; gelir, gider ve net kâr hakkında bilgi sağlar. Bu bilgiler normalde kapsamlı gelir tablosuna veya fonlar söz konusu olduğunda faaliyetler tablosuna ve katılım sigortacılığı kuruluşları için de katılımcıların (poliçe hamillerinin) gelir ve giderleri tablosuna dâhil edilir. Tüm bu tablolar finansal performansa ilişkin kapsamlı tabloları temsil eder.

Ekonomik kaynaklardaki ve bu kaynaklara karşı ileri sürülebilen talep haklarındaki değişiklikler (nakit akışları ve ortaklara ait özkaynaklardaki değişimler)

33. Kuruluşun nakit akışlarına ilişkin bir döneme ait bilgiler, kullanıcıların kuruluşun gelecekteki nakit akışlarına ilişkin bilgileri anlamasına ve yorumlamasına yardımcı olur. Kuruluşun ekonomik kaynakları ve bu kaynaklara karşı ileri sürülebilen talep haklarında meydana gelen değişikliklere ilişkin bilgiler finansal performanstan (gelirden) kaynaklanmaz. Örneğin, kuruluş ve ortakları arasındaki finansman işlemleri hakkındaki bilgiler, genel amaçlı finansal tablo kullanıcılarının kuruluşun finansal yapısı, durumu ve ödeme gücünde meydana gelen değişiklikler hakkındaki bilgileri anlamasına ve yorumlamasına yardımcı olur.

Açıklayıcı dipnotlar ve muhasebe politikaları

34. Finansal tablolar, kullanıcıların tablolarda yer alan finansal verileri yorumlaması ve analiz etmesi için gerekebilecek ek açıklama ve bilgileri de içerir. Sunulan ek bilgiler, kuruluşu etkilemiş veya etkileyebilecek finansal ya da finansal olmayan koşulları kapsayacak yeterlilikte olmalıdır. Koşullar ifadesiyle işlemler, diğer olaylar veya durumlar ve ilgili belirsizlikler kastedilmektedir. Bu nedenle, ek bilgiler, kuruluşun temel tabloları üzerinde makul ölçüde önemli etkisi olabilecek taahhütleri, şarta bağlı olayları ve bir ihtilafın sonucu hakkındaki belirsizlikleri içerir. Finansal tablolarda ek açıklama ve bilgiler sunulduğunda kullanıcılar finansal bilgileri daha iyi değerlendirme imkânına sahip olur.

35. Finansal tablo dipnotları; kullanıcıların söz konusu politikaların ihtiyaca uygunluğunu, finansal tabloları hazırlayan kuruluşun işlem, diğer olay veya koşullarıyla ilişkilendirerek anlamasına yardımcı olmak amacıyla finansal tabloların hazırlanmasında uygulanan temel muhasebe politikalarını içerir. Muhasebe politikalarına ilişkin bilgilere, kuruluşların KFMS'ler ya da Kavramsal Çerçeve'nin izin verdiği alternatif muhasebe uygulamaları arasında yaptığı seçimler ve finansal tablolarla ilişkili muhasebe politikalarında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgiler dâhil edilmelidir.

Finansal Tablo Unsurları

36. Unsurlar; benzer işlem, diğer olay veya koşulların finansal etkilerinin sınıflarıdır. Genel amaçlı finansal tabloların temel unsurları; varlıklar, yükümlülükler, özkaynak benzeri, ortaklara ait özkaynaklar, gelirler ve giderleri (kazançlar ve kayıplar dâhil) içerir. Bilanço dışı kalemlere ilişkin bilgiler de finansal tablolara eklenir.

Varlıklar

37. Varlık, geçmişteki bir işlem, diğer olay veya koşul sonucunda ortaya çıkan, kuruluşa gelecekte ekonomik fayda sağlaması beklenen ve kuruluş tarafından kontrol edilen mevcut bir ekonomik kaynaktır [Açıklama: Varlıklar, özkaynak benzeri sahipleriyle ilişkilendirilebilenleri de içerir].

Yükümlülükler

38. Yükümlülük, kuruluşa karşı hukuken ileri sürülebilen, ekonomik kaynakların çıkışıyla sonuçlanan, özkaynak benzeri dışındaki mevcut (hukuki veya zımni) bir mükellefiyettir. Yükümlülük, geçmişteki bir işlem, diğer olay veya koşuldan kaynaklanır. Ekonomik açıdan dezavantajlı olmadığı sürece geleceğe ilişkin bir taahhüt, bu tanımın amacı doğrultusunda mevcut bir mükellefiyet olarak dikkate alınmaz.

Özkaynak benzeri

39. Özkaynak benzeri, bir kuruluş tarafından kâr paylaşımı veya katılım esasına göre yatırım amacıyla alınan fonları temsil eden finansal tablo unsurudur. Özkaynak benzeri:

    a. Özkaynağın temel özelliklerine sahiptir, yani zararın meydana gelmesi durumunda (ihmal/kusur/sözleşme şartlarının ihlali kanıtlanmadıkça) kuruluş, kaybedilen fonları fon sağlayıcılara iade etmek mecburiyetinde değildir ve fon sağlayıcılar, dayanak varlıklar veya işletmelerde kalan hakları paylaşırlar,

    b. Bazı yükümlülük özelliklerini barındırır, yani vadesi veya itfa/tasfiye gibi bir satım opsiyonu bulunur ve

    c. Bazı spesifik özellikleri barındırır, yani fon sağlayıcıların hakları, kuruluşun tamamı üzerinde değil, yalnızca dayanak varlıklar veya işletmeyle sınırlıdır. Bunun yanı sıra, fon sağlayıcılar yalnızca ortaklara ait özkaynaklarla ilişkilendirilen belirli haklara sahip değildir.

Ortaklara ait özkaynaklar

40. Ortaklara ait özkaynaklar, tüm yükümlülükler ve özkaynak benzeri düşüldükten sonra kuruluş varlıklarında kalan haklardır.

Gelir

41. Gelir:

    a. Taahhüt edilen mal veya hizmetlerin, kuruluşun bu mal veya hizmetler karşılığında hak kazanmayı beklediği bedeli yansıtan bir miktarda müşteriye devri ve

    b. Finansal tablolarının kapsadığı dönemde kuruluşun; yatırım, alım-satım, hizmet sunumu ve yönetilen bilanço dışı varlıklara ilişkin yatırım yönetimi gibi diğer kâr amaçlı faaliyetleri

    sonucunda varlıklarda meydana gelen brüt artışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışlar veya her ikisinin bir birleşimini ifade eder.

42. Mal veya hizmetlerin devri sonucunda elde edilen gelir, aşağıdaki beş aşamalı modele göre finansal tablolara alınır:

a. Sözleşmenin taraflarınca onaylanmış, her bir tarafın hak ve mükellefiyetlerini, edim yükümlülüğünü[3] ve mal ve hizmetler için yapılacak ödeme koşullarını içeren, müşteri ile yapılmış sözleşme tanımlanır.

b. Sözleşmenin başlangıcında, müşteriye devir şekli büyük ölçüde aynı olan veya farklılık gösteren edim yükümlülükleri tanımlanır.

c. Mal ve hizmetlerin devri karşılığında kuruluşun hak kazanmayı beklediği işlem bedeli belirlenir.

d. Tek başına satış fiyatı veya tek başına satış fiyatının mevcut olmadığı durumlarda tahmini satış fiyatı esas alınarak işlem bedeli sözleşmede belirtilen edim yükümlülüklerine dağıtılır ve

e. Kuruluş belirli bir anda veya zamana yayılı olarak edim yükümlülüğünü yerine getirdiğinde (getirdikçe) ve kontrolü devrettiğinde (devrettikçe) elde edilen gelir finansal tablolara alınır.

43. Aşağıdaki şartlardan birinin karşılanması durumunda kuruluş, geliri zamana yayılı olarak finansal tablolara alır:

a. Kuruluş edimi yerine getirdikçe, müşterinin edimin sağladığı faydayı aynı anda (eşanlı olarak) alıp tüketmesi,

b. Kuruluş ediminin, oluşturuldukça veya geliştirildikçe kontrolü müşteriye geçen bir varlık oluşturması veya

c. Kuruluş ediminin, kuruluş için alternatif kullanımı olan bir varlık oluşturmaması ve kuruluşun o güne kadar tamamlanan edime karşılık yapılacak ödeme üzerinde hukuken icra edilebilir bir tahsil hakkının bulunması.

44. Kuruluş, edim yükümlülüğünü zamana yayılı olarak yerine getirmiyorsa, belirli bir anda yerine getirir.

45. Varlıklarda meydana gelen brüt artışların veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışların gelir olarak değerlendirilebilmesi için, ortakların yaptığı yatırımlardan veya ortaklara yapılan dağıtımlardan ya da özkaynak benzeri sahiplerinin yatırdığı veya çektiği tutarlardan kaynaklanmamalıdır.

46. Aşağıdaki koşullardan birinin veya her ikisinin birden karşılanması durumunda, tüm paydaşlar için gerçeğe uygun sunumun sağlanması amacıyla gelirin tamamını veya belirli bir kısmını ertelemenin ve bunu zamana yayılı olarak itfa etmenin daha adil ve hakkaniyetli olduğu değerlendirilir:

a. İşlemleri gerçekleştirmek için farklı paydaşlara ait özkaynaklar ve özkaynak benzerinin kullanılması ve fonların zamana yayılı olarak tutulması ve bu tür fonlardan zamana yayılı olarak getiri sağlamanın daha adil ve hakkaniyetli olması ve/veya

[3] Edim yükümlülüğü, bir satıcının/hizmet sağlayıcının bir sözleşmede açıkça belirtilen mal veya hizmetleri devretme sorumluluğunu ifade eder ve taahhüt eden taraf için bir mükellefiyet haline gelir.

b. Müşteri tarafından erken ödeme yapıldığı takdirde kuruluşun indirim yapma hakkına sahip olması ve böyle bir durumda kuruluşun indirim yapma hakkını kullanacağına dair makul bir olasılık bulunması.

Giderler

47. Giderler (zararlar dâhil); finansal tabloların kapsadığı dönemde, ortaklar tarafından yapılan yatırımlar (veya ortaklara yapılan dağıtımlar) ya da özkaynak benzeri sahiplerinin yatırdığı (veya çektiği) tutarlar hariç, varlıklarda meydana gelen brüt azalışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışlar veya ikisinin birleşimidir.

Özkaynak benzerinin net getirisi

48. Özkaynak benzerinin net getirisi, finansal tabloların kapsadığı dönemde ortaya çıkan net getirinin özkaynak benzeri sahiplerine dağıtılabilecek payını ifade eden "gelir dağıtımı"dır.

Kâr veya zarar

49. Finansal tabloların kapsadığı döneme ilişkin net kâr (veya net zarar); diğer kapsamlı gelire yansıtılan kalemlerin etkisi hariç, gelirden özkaynak benzerinin net getirisinin ve giderlerin çıkarılmasıyla elde edilen net sonuçtur.

Yönetilen bilanço dışı varlıklar

50. Yönetilen bilanço dışı varlıklar; kuruluşa güvene dayalı sorumluluklar yükleyen ancak kontrol etme hakkı vermeyen bir anlaşmayla elde tutulan, yönetilen, idare edilen veya başka şekillerde elde tutulan fonlar veya varlıkları içerir.

Bölüm 4: Finansal muhasebe süreci

51. Finansal muhasebe ve raporlama süreci, genel amaçlı finansal tabloların mevcut ve potansiyel kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarını destekleyecek güvenilir bilgiler sağlamayı amaçlar. Güvenilirlik, bu bilgilerin geliştirilme sürecinin istenen sonuçlarından birisidir. Bir kuruluşun finansal raporunda yer alan bilgilerin kullanıcılar tarafından güvenilir bulunması büyük ölçüde kullanıcıların; kuruluş yönetiminin ve yönetim kurulunun güvenilirliği, raporda yer alan bilgilerin ihtiyaca uygunluğu ve bu bilgilerin altında yatan ekonomik olayı ne derece gerçeğe uygun şekilde sunduğu hakkındaki görüşüne bağlı olacaktır.

52. Finansal muhasebe süreçleri, 54 ila 80'inci paragraflarda açıklanan süreçlerden oluşur.

Katılım finans esas ve standartlarına uyumun finansal tablolara yansıması

53. Finansal tablolar, katılım finans esas ve standartlarına uyumu yansıtacak şekilde hazırlanır ve sunulur.

Finansal tablolara alma ve finansal tablo dışı bırakma

54. Finansal tablolara alma kavramı; gelir, gider, kazanç ve kayıpların ne zaman kapsamlı gelir tablosuna ve varlık ve yükümlülüklerin ne zaman finansal durum tablosuna alınacağını belirleyen temel ilkeleri tanımlar.

Varlık ve yükümlülüklerin finansal tablolara alınması ve finansal tablo dışı bırakılması

55. Varlıklar ve yükümlülükler ya da finansal hak ve mükellefiyetler, sırasıyla 37 ve 38'inci paragraflarda öngörülen kriterleri karşıladıklarında finansal tablolara alınır. Bu hak ve mükellefiyetlerde meydana gelen değişiklikler, belirli bir dönemde yerine getirilmiş işlemlerden, diğer olay veya koşullardan kaynaklandığında finansal tablolara alınır.

56. Finansal tablo dışı bırakma, finansal tablolara alma kriterlerini artık karşılamayan bir varlık veya yükümlülüğün finansal tablolardan çıkarılmasıdır.

57. Bir varlık, aşağıdaki durumlarda finansal tablo dışı bırakılır:

    a. Varlığın kontrolünün satış veya diğer yollarla (örneğin, hediye veya takas yoluyla) başka bir tarafa devredilmesi veya

    b. Bu tür bir varlığın kullanımından veya elden çıkarılmasından gelecekte herhangi bir ekonomik fayda beklenmemesi (örneğin, varlığın süresinin dolması, varlıktan feragat edilmesi, varlığın tahrip edilmesi veya varlığın değerini tamamen kaybetmesi).

    [Açıklama: Bir ticari işlemde, varlığın finansal tablo dışı bırakılması yalnızca, varlığın gerçek satışı esnasında gerçekleştirilir. Varlığın kontrolünün devredilmesi, gerçek satışın bir göstergesidir ancak varlıkla devam eden ilişki, katılım finans esas ve standartlarına aykırı bir duruma işaret eder.]

58. Bir yükümlülüğün finansal tablo dışı bırakılması için yükümlülüğün yerine getirilmesi, devredilmesi veya sona ermesi gerekir (ya karşı tarafın feragat etmesi ya da yükümlülüğün sözleşmeye bağlı ve zımni olarak ödenemeyeceğine karar verilmesi gerekir).

Gelirin finansal tablolara alınması

59. Bir kuruluş, sunduğu mal ve hizmetler karşılığında hak kazanmayı beklediği bedeli yansıtan tutara ilişkin geliri aşağıdaki adımları takip ederek finansal tablolara alır:

a. Müşteri ile yapılan sözleşme tanımlanır,

b. Sözleşmede yer alan edim yükümlülükleri tanımlanır,

c. İşlem bedeli belirlenir,

d. İşlem bedeli sözleşmede belirtilen edim yükümlülüklerine dağıtılır ve

e. Kuruluş, edim yükümlülüğünü yerine getirdiğinde (getirdikçe) elde edilen gelir finansal tablolara alınır.

60. Gelirin finansal tablolara alınmasına ilişkin temel ilke, gelirin kazanıldığı zaman finansal tablolara alınmasıdır. Gelir, aşağıdaki kriterler karşılandığında finansal tablolara alınır:

a. Kuruluş, geliri elde etme hakkını kazanmış olmalıdır. Bu ifade, hakkın kazanılmasına ilişkin kriterin karşılanmış veya karşılanmasının neredeyse kesin olması gerektiği anlamına gelir. Bu kriter, farklı gelir türleri için farklılık gösterebilir,

b. Karşı tarafın, sabit veya belirlenebilir bir tutarın kuruluşa gönderilmesi yönünde bir mükellefiyeti olmalıdır ve

c. Gelir tutarı bilinmelidir ve henüz tahsil edilmemişse, tahsil edilmesi makul kesinlikte olmalıdır.

Giderin finansal tablolara alınması

61. Giderin finansal tablolara alınmasına ilişkin temel ilke; giderin, gerçekleşen gelirin kazanılması ve finansal tablolara alınmasıyla doğrudan ilgili olması ve gelir tablosunun kapsadığı belirli bir süreyle ilgili olması nedeniyle ortaya çıkmasıdır.

62. Gelirle doğrudan ilişkisi olmayan, fakat gelirin finansal tablolara alındığı dönemlerle doğrudan ilişkisi olan giderler ikiye ayrılır:

a. Cari dönemde fayda sağlayan, fakat gelecekte makul ölçüde ölçülebilir fayda sağlaması beklenmeyen maliyetleri temsil eden giderler. Kuruluşun yerine getirdiği belirli hizmetlere veya kuruluşun edindiği belirli varlıklara doğrudan dağıtılması zor olan yöneticilere sağlanan mali haklar ile diğer idari giderler bu duruma örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla, bu tür giderler katlanıldığında finansal tablolara alınır ve

b. Kuruluş tarafından katlanılan, birden fazla dönem boyunca fayda sağlaması beklenen bir maliyeti temsil eden giderler. Bu tür bir maliyet, rasyonel ve sistematik bir biçimde faydanın sağlanacağı dönemlere dağıtılmalıdır. Duran varlıkların maliyetinin, faydalı ömrü boyunca bu varlıkların kullanımından fayda sağlanan dönemlere dağıtılmasını temsil eden amortisman bu tür giderlere örnek olarak verilebilir.

Kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınması

63. Kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınması aşağıdaki hususlara bağlıdır:

a. Kazanç veya kaybı doğuran karşılıklı veya karşılıklı olmayan bir transferin tamamlanması. Duran varlıkların satışının gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkan kazanç veya kayıpların finansal tablolara alınması karşılıklı transfere örnek olarak verilebilir. Doğal afet gibi olaylar sonucunda ortaya çıkan kayıplar karşılıklı olmayan transfere örnek olarak verilebilir ve

b. Arz ve talepte meydana gelen değişiklikler sonucunda kayıtlı varlık ve yükümlülüklerin değerinde makul olarak ölçülebilir bir artış veya azalış yaşandığını gösteren yeterli ve uygun

kanıtın bulunması. Bu tür kazanç ve kayıplar, uygulanabilir olduğu durumda, varlık ve yükümlülüklerin yeniden değerlenmesinden kaynaklanan gerçekleşmemiş tahmini kazanç ve kayıplardır.

Ölçüm

64. Muhasebe ölçümü, kuruluşun finansal durum tablosunda yer alan varlık ve yükümlülüklerin ve karşılığında özkaynak benzeri ile ortaklara ait özkaynaklar tutarının belirlenmesini ifade eder.

Ölçümde değerlendirilecek özellikler

65. Ölçümde değerlendirilecek özellikler, finansal muhasebe amaçları doğrultusunda varlık ve yükümlülüklerin ölçülmesi gereken özelliklerini ifade eder. Örneğin, finansal muhasebede ölçüm için seçilebilecek varlık özellikleri, varlığın edinme maliyeti, varlığın belirli bir tarihteki net gerçekleşebilir veya nakit benzeri değeri, varlığı belirli bir tarihteki yenileme maliyeti veya ölçümü ihtiyaca uygun bilgi üretecek diğer özelliklerdir.

66. Finansal muhasebe amaçları doğrultusunda ölçülecek özelliklerin seçimi, finansal tablo kullanıcılarına sağlanan bilginin niteliksel özellikleri dikkate alınarak yapılır.

Sunum

67. Sunum; kuruluşun faaliyet sonuçları ve nakit akışları dâhil olmak üzere finansal durumunda meydana gelen diğer değişikliklerin belirlenmesi amacıyla, tamamlanmış işlemlerin, diğer olay veya koşulların finansal etkilerinin sınıflandırılmasıdır.

Raporlama

68. Kuruluşun belirli bir tarihteki finansal durumu, belirli bir dönemdeki faaliyetlerinin finansal sonuçları, nakit akışları, ortaklara ait özkaynaklarda meydana gelen değişiklikler ile yönetilen bilanço dışı varlıklara ilişkin dönemsel raporların hazırlanmasıdır.

Eşleştirme ilkesi

69. Temel muhasebeleştirme ilkeleri uyarınca kuruluşun belirli bir döneme ait net kârı veya net zararı, o döneme ait gelir ve kazançların, gider ve kayıplarla eşleştirilmesi yoluyla belirlenir.

70. Eşleştirme ilkesi, maliyete ilişkin sorumluluğun faydayı elde edene yüklenmesi anlayışına dayanır.

Tarihi maliyet

71. Bir varlığın tarihi maliyeti, ödenen veya alınan nakit veya nakit benzerini ya da varlığı edinmek için verilen bedelin gerçeğe uygun değerini ifade eder.

72. Bir yükümlülüğün tarihi maliyeti, yükümlülüğe katlanıldığında kuruluş tarafından alınan tutarı veya ödenmesi beklenen nakit veya nakit benzerini ifade eder.

Gerçeğe uygun değer

73. Gerçeğe uygun değer; piyasa katılımcıları arasında, ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır.

74. Gerçeğe uygun değer; ölçüm tarihinde olağan bir işlemde satılan bir varlık karşılığında istekli bir satıcı tarafından alınabilecek nakit veya nakit benzeri değeri ya da bu değerin tahmini veya bir yükümlülüğün sona ermesi ya da devredilmesi için ödenen nakit veya nakit benzeri tutardır.

75. Edinme tarihindeki gerçeğe uygun değer, kuruluş tarafından piyasa koşullarındaki olağan bir işlemde bir varlığı satın almak için ödenen fiyattır. Bir varlık kuruluşa karşılıklı olmayan transfer yoluyla devredildiğinde, gerçeğe uygun değer, transfer tarihinde birbiriyle ilişkisi olmayan taraflar arasında piyasa koşullarındaki olağan bir işlemde benzer bir varlığın alınıp satıldığı piyasa fiyatını ifade eder.

76. Gerçeğe uygun değer, ulaşılan bilgiler ihtiyaca uygun, güvenilir ve anlaşılabilir olduğunda ölçülebilir. Gerçeğe uygun değerin ölçümü, aşağıdaki koşullarda kuruluş açısından uygun olacaktır:

    a. Kuruluşun ortaklarından ve yatırım hesabı sahiplerinden elde ettiği fonların yatırımcısı olması veya

    b. Kuruluşun yatırım hesaplarının ya da yönetilen bilanço dışı varlıkların vekili ya da yatırım yöneticisi olması.

77. Gerçekleşmesi veya ödenmesi beklenen gerçekleşebilir değerin veya gerçeğe uygun değerin ölçümü, henüz tahakkuk etmemiş varlıkların, ödenmemiş yükümlülüklerin ve diğer finansal tablo unsurlarının dönemsel olarak yeniden değerlenmesini gerektirir. Ancak ulaşılan bilgiler güvenilir ve karşılaştırılabilir olmalıdır.

78. Gerçeğe uygun değerin ölçümü her koşulda ihtiyaca uygun değildir. Dolayısıyla, finansal tablo unsurunun güvenilirliğini ve karar alma sürecindeki faydasını artırmasıyla birlikte, uygulanabilir olduğunda ve değerler makul ölçüde doğrulanabilir olduğunda gerçeğe uygun değer benimsenmelidir.

79. Gerçeğe uygun değerin güvenilirliğini sağlamak için kuruluşun aşağıdakilerin tamamını değerlendirmesi gereklidir:

    a. Elde edilebildiği ölçüde, piyasa fiyatları gibi dış göstergeler,

    b. İhtiyaca uygun olan olumlu veya olumsuz tüm bilgiler,

    c. Mantıklı ve ihtiyaca uygun değerleme yöntemleri,

    d. Değerleme yöntemlerinin kullanımındaki tutarlılık,

    e. Uygun olduğu ölçüde değerleme uzmanlarının kullanılması ve

    f. Değerlerin seçiminde nesnellik ve tarafsızlığa bağlı kalarak, değerleme sürecinde ihtiyatlılık.

Kontrol

80. Kuruluş, bir varlığın ya da işletmenin mülkiyetinden kaynaklanan tüm risk ve getirilere önemli ölçüde sahip olduğunda, aşağıdaki her iki koşulu da uygun bir şekilde karşılıyorsa ilgili varlık ya da işletmeyi kontrol etmektedir:

    a. İlgili varlık ya da işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere doğrudan maruz kalması (negatif getiri durumunda) veya bu getirilerde hak sahibi olması (pozitif getiri olması durumunda) ve

    b. Bu getirileri ilgili varlık ya da işletme üzerindeki gücüyle etkileyebilme imkânına sahip olması.

Bölüm 5: Finansal tablolar ve raporlama yapan kuruluş

Raporlama yapan kuruluş

81. Finansal tablolar, raporlama yapan kuruluş tarafından hazırlanır. Normalde bir kuruluş, bu Kavramsal Çerçeve'nin amaçları doğrultusunda raporlama yapan kuruluş olarak değerlendirilir.

82. Raporlama yapan kuruluş, esasen ayrı bir tüzel kişiliği bulunmayan veya kamuya açıklama yapmayan sanal bir işletme de olabilir (örneğin, sanal Sukuk işletmesi). Bununla birlikte, raporlama yapan kuruluş belirli bir paydaş grubuna ilişkin ayrı bir varlık ve yükümlülük grubuna sahip olabilir.

83. Raporlama yapan kuruluşun tüzel kişiliğinin bulunmadığı durumlarda, finansal tabloların kapsamı, raporlama yapan kuruluşun asli kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarına göre belirlenir.

Muhasebe birimi kavramı

84. Muhasebe birimi kavramı kuruluşla ilişkili ekonomik faaliyetlerin ayrı bir kuruluş olarak tanımlanmasını gerektirir ve kuruluşun varlıkları, yükümlülükleri, özkaynak benzeri, ortaklara ait özkaynakları ve gelir ile giderleri (kazanç ve kayıplar dâhil) olarak ifade edilebilir.

85. Bu ayrım aynı zamanda kuruluşun yükümlülüklerinin ortakların yükümlülüklerinden ayrılmasını da içerir.

86. Kuruluş tarafından Mudârebe esasına göre yönetilen yatırım hesabı sahiplerine ilişkin varlıklar, yükümlülükler ve gelir ile giderler (kazanç ve kayıplar dâhil), kuruluşun ilgili faaliyetler üzerinde tam kontrole sahip olması nedeniyle muhasebe biriminin faaliyetleri olarak kabul edilir.

87. Diğer taraftan kuruluşun ilişkilendirildiği bazı faaliyetler diğer muhasebe birimlerinin faaliyetleridir ve böyle yansıtılmaları gerekir. Örneğin, kuruluş Zekât ve sadaka fonunu, Karz fonunu veya diğer tarafların faydası için yatırım portföyünü yönetebilir. Benzer şekilde kuruluş, daha büyük bir muhasebe biriminin parçası olan bir muhasebe birimi olabilir. Bu durumda, kuruluşun bir muhasebe birimi olarak kendi finansal tablolarını üretmesinin yanı sıra daha büyük muhasebe biriminin faaliyetlerini yansıtan bir finansal tablonun hazırlanması da uygun olabilir.

88. Kavramsal Çerçeve, finansal muhasebe ve dönemsel finansal tabloların, ortaklar ya da kuruluşa katılan veya onunla ilişki içinde olan diğer tarafların bakış açısından ziyade, kuruluşun bakış açısından hazırlanması ilkesine dayanır. Bu ilkeye göre, kuruluş ortaklardan ya da kuruluşa katılan veya kuruluşla ilişki içinde olan diğer taraflardan ayrı ve bağımsızdır.

89. Yine de finansal tablolar, asli kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçlarını dikkate almalıdır.

İşletmenin sürekliliği kavramı

90. Aksi yönde bir kanıt olmadığı sürece, finansal muhasebe kapsamında kuruluşun faaliyetlerinin öngörülebilir gelecek için sürekli olduğu kabul edilir. Kuruluşun finansal tabloları, kuruluşu tasfiye etme veya faaliyetlerini sonlandırma yönünde bir niyet ya da gereklilik olmadığı varsayımıyla hazırlanır. Kuruluşun faaliyetlerini sürekli bir şekilde devam ettireceği değerlendirildiğinden, işletmenin sürekliliği kavramı muhasebe biriminin finansal tabloları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Finansal muhasebenin görevi, kuruluşun devam eden faaliyetlerine ilişkin mümkün olan en önemli ölçümleri yapmaktır. Kuruluşun faaliyetlerini sürdürdüğüne ilişkin mümkün olan önemli ölçütler, kuruluşun çabalarını ve başarılarını bugün ve gelecek arasında dağıtmasıyla ve bu çaba ve başarıları birbiriyle eşleştirmesiyle ilgili olanlardır.

91. Sürekli faaliyet akışlarının bugün ve gelecek arasında dönemsel faaliyet akışlarına ayrılması birçok bağlantıyı koparır ve finansal tablolarda sunulan parasal değerler bakımından yüksek düzeyde bir kesinlik izlenimi verebilir. Gerçekte, belirli bir an/tarih itibarıyla finansal tablolarda sunulanlar, büyük ölçüde kuruluşun faaliyetlerini etkileyen olay ve koşulların gidişatına bağlıdır. Bir döneme ilişkin finansal tablolar, en elverişli koşullar altında dahi kesin olmayan niteliktedir. Kuruluşun gerçek durumu, nihai tasfiyeden önce asla tam olarak belirlenemez.

92. Yatırım faaliyetleri dâhil olmak üzere kuruluşun faaliyetlerini gelecekte devam ettireceğine ilişkin varsayımlarda bulunulur. Ancak kuruluş ve yatırım hesabı sahipleri arasındaki ilişki, gerçek durum belirlendiğinde, yatırımların tasfiyesine kadar devam etmeyebilir. Dolayısıyla, fonlarını yatırımların tasfiyesi gerçekleşmeden önce çekmek isteyen yatırım hesabı sahiplerinin hakları arasında denklik sağlamak amacıyla, yatırımları yatırımın ömrü sırasında nakit benzeri değerlerine göre (zımni tasfiye yoluyla) ölçmek uygun olabilir.

Dönemsellik kavramı

Tahakkuk esası

93. Kuruluşların, kuruluş ve ilgili tarafların hak ve mükellefiyetlerini açıklamak amacıyla belirli bir tarih itibarıyla finansal durumlarını ve belirli bir dönemdeki faaliyetlerinin sonuçlarını yansıtan dönemsel raporlar sunma yükümlülüğü vardır. Bu husus, özellikle Zekât ödemesine ilişkin süreçle ilgilidir.

94. Bu nedenle, tahakkuk kavramı bir kuruluşun ilgili taraflara kuruluşun ilgili dönemdeki performansını değerlendirebilmelerine imkân sağlayacak bilgiler sunan finansal tablolar hazırlamasını mümkün kılar. Bu varsayım aynı zamanda muhasebe biriminin faaliyetlerinin, muhasebe biriminin ömrü boyunca, gerekli olduğunda uygun raporlama dönemleriyle ilişkilendirilmesi ihtiyacına da işaret eder.

95. Tahakkuk esaslı muhasebe kavramı uygulandığında, işlem ve diğer olayların finansal muhasebe etkilerinin gerçekleştikçe ve gerçekleştiği zaman finansal tablolara alınması, muhasebe kayıtlarının yapılması ve ilgili oldukları dönemlere ait finansal tablolarda raporlanması gerekir. Bu, gelecekte dağıtılabilir ancak cari döneme ilişkin getirilerin, katılım finans esas ve standartları uyarınca, özellikle özkaynak benzeri sahipleri olmak üzere farklı paydaşlara dağıtılmasını içerir.

Para biriminin satın alma gücü

96. Finansal muhasebe, finansal tabloların temel unsurlarını ortak bir paydada ifade etmek için belirli bir para birimini kullanır. Para birimlerinin finansal tabloların temel unsurlarını ifade etmek için kullanılması, bir muhasebe biriminin belirli bir dönemdeki finansal durumunun, faaliyet sonuçlarının ve finansal durumundaki diğer değişikliklerin ölçülmesinin bir ön koşuludur.

97. Para birimlerinin finansal tabloların temel unsurlarını ifade etmek için kullanılması, satın alma gücündeki bir değişiklik nedeniyle ölçüm biriminin istikrarına ilişkin soru işaretlerini gündeme getirebilir. Örneğin, para biriminin satın alma gücü, genel fiyat düzeyinde artış (enflasyon) yaşandığı dönemlerde düşer ve genel fiyat düzeyinde düşüş (deflasyon) yaşandığı dönemlerde ise artar.

98. Finansal muhasebenin amaçları bakımından, para biriminin satın alma gücünün istikrarlı olduğu varsayılır.

Bölüm 6: Finansal bilginin niteliksel özellikleri

99. Finansal bilginin niteliksel özellikleri, faydalı finansal bilginin kalitesinin niteliklerini ve bu bilgilerin değerlendirilmesinde uygulanması gereken temel ilkeleri ifade eder.

100. Kavramsal Çerçeve'de yer alan amaç ve kavramların uygulanması yüksek kalitede muhasebe standartları ve finansal muhasebe sürecini beraberinde getirir. Bu da karşılığında karar alma aşamasında faydalı olan yüksek kaliteli finansal raporlama bilgisine ulaştırır. Kalite, finansal raporlama bilgisinin amacı ve niteliksel özellikleri vasıtasıyla tanımlanır.

Finansal bilginin niteliksel özellikleri

101. Bilginin, yüksek kalitede olması için, aşağıdaki özellikleri karşılaması gerekir:

    a. Temel niteliksel özellikler:

        i. İhtiyaca uygunluk,

        ii. Gerçeğe uygun sunum ve

    b. Destekleyici niteliksel özellikler:

        i. Karar alma sürecindeki fayda,

        ii. Şeffaflık,

        iii. Zamanında sunum,

        iv. Anlaşılabilirlik,

        v. Güvenilirlik,

        vi. Karşılaştırılabilirlik ve

        vii. İhtiyatlılık.

102. Finansal bilginin hazırlanması ve sunulmasına ilişkin uygun bir süreç takip edilmediği takdirde, kaliteli finansal bilgi sunma amacına ulaşılamayabilir.

İhtiyaca uygunluk

103. İhtiyaca uygunluk, finansal bilgi ile bilginin hazırlanma amacı arasındaki yakın ilişkiyi ifade eder. Finansal bilginin faydalı olması için bilginin, bu bilgilere dayanarak alacakları kararlarda kullanıcıların ihtiyacına uygun olması gerekir.

104. Finansal tabloların asli kullanıcılarının karar alırken dikkate aldığı birçok etmen vardır. Belirli bir kuruluşla ilgili finansal bilgi ancak o kuruluşla ilgili eylem planının sonucunun değerlendirilmesi bağlamında ihtiyaca uygun olabilir. Buna göre, bir yatırımcının özkaynak payına sahip olduğu bir kuruluşun finansal tablolarının kendisine bu payının anında satılmasından elde edilecek sonuç hakkında (bu kararı vermek için istekli bir alıcının bir fiyat teklifi vermesi gerekir) bilgi sağlaması beklenemez.

105. Finansal bilgi, faydalı bilginin diğer kriterlerini karşılaması kaydıyla, finansal tabloların asli kullanıcılarının kuruluş ile ilişki kurmasının veya mevcut ilişkilerini sürdürmesinin potansiyel sonuçlarını değerlendirmesine yardımcı oluyorsa ihtiyaca uygundur.

106. Finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu, bilginin aşağıdaki üç özelliğe sahip olmasını gerektirir:

a. Tahmin değeri; bilginin, kullanıcının kuruluş ile mevcut ilişkinin veya yeni gireceği bir ilişkinin potansiyel sonucunu tahmin etmesine imkân tanıması anlamına gelir. Örneğin, varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değeri üzerinden yeniden değerlenmesinden kaynaklanan net kâr, gelecekteki nakit akışlarının tahmini için tarihi maliyete göre yapılan değerlemeden daha iyi bir dayanak sağlar.

b. Geribildirim değeri; bilginin, kullanıcının önceki tahminlerinin kesinliğini doğrulamasına ve bunda düzeltmeler yapmasına imkân vermesi anlamına gelir. Örneğin, net kârın raporlanması özkaynak sahiplerinin nakit akışları hakkında önceki tahminlerini doğrulamasına ya da bu tahminleri düzeltmesine yardımcı olabilir.

c. Zamanında sunum; bilginin, karar alıcıların kararlarını etkileyebilecek bir zamanda sunulması olup, bilginin ihtiyaç duyulduğunda elde edilememesi ya da raporlanan olaydan çok uzun süre sonra elde edilmesi durumunda karar alma sürecinde pek faydalı olmayacağı anlamına gelir. Zamanında sunum tek başına bilgiyi ihtiyaca uygun hâle getirmez çünkü bilgiyi ihtiyaca uygun hâle getiren diğer faktörler de bulunmaktadır. Ancak, bilginin zamanında sunulmaması, bilginin değerini azaltır ve onu faydalı olmaktan çıkarır.

Gerçeğe uygun sunum

107. Bu nitelik, bilginin sunmayı amaçladığı şeyi gerçeğe uygun şekilde sunması gerektiği anlamına gelir. Bu durumda, bu tür bir bilgi gerçek durum ile uygun olmalıdır. Ancak, finansal bilginin bu niteliğine dayalı olarak farklı muhasebe yöntemlerinin değerlendirilmesine izin veren genel bir kural yoktur. Belirli bir muhasebe yönteminin başka bir yöntem tarafından üretilen bilgiden daha gerçeğe uygun bir sunum sağlayıp sağlamayacağı, her bir olayın durum ve şartlarına bağlı olacaktır.

108. 109 ila 118'inci paragraflarda ele alındığı üzere, gerçeğe uygun sunumun aşağıdaki yönleri bu bağlamda daha önemlidir:

a. Doğru ve gerçeğe uygun görünüm,

b. Öz ve biçim ile

c. Tarafsızlık.

Doğru ve gerçeğe uygun görünüm

109. Finansal tablolar çoğu zaman, bir kuruluşun finansal durumunun, finansal performansının ve finansal durumundaki değişikliklerin doğru ve gerçeğe uygun bir görünümü veya gerçeğe uygun bir şekilde sunumu olarak tanımlanır. Kavramsal Çerçeve'nin, özellikle de niteliksel özelliklerin ve uygun muhasebe kavramları ile KFMS'lerin uygulanması, genel anlamda o bilginin doğru ve gerçeğe uygun görünümünü veya gerçeğe uygun sunumunu sağlayan finansal tablolarla sonuçlanır.

Öz ve biçim

110. Bilginin, sunmayı amaçladığı işlem, diğer olay veya koşulları gerçeğe uygun şekilde sunması söz konusu olduğunda, bilginin öz ve ekonomik gerçeklik kadar hukuki biçime de uygun olarak muhasebeleştirilmesi ve sunulması önemlidir.

111. Finansal raporlama, bir ekonomik olayın özünün olduğu kadar hukuki biçiminin de dikkate alınmasını gerektirir.

112. Katılım finans kuruluşları tarafından katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu çıkarılan çeşitli ürünler ve gerçekleştirilen işlemler hem öz hem de biçim açısından geleneksel finansal ürün ve araçlardan farklıdır. Öz ve biçimin katılım finans esas ve standartları açısından değerlendirilmesi, söz konusu ürün ve işlemler için özel muhasebe uygulamalarının kullanılmasını zorunlu kılabilir. Buna göre, katılım finans esas ve standartları uyarınca bunların ekonomik gerçekliğini yansıtmaya uygun bir dizi muhasebe ilkesine ihtiyaç söz konusudur.

113. Normalde öz ve biçim birbiriyle uyum içindedir. Ancak, kimi zaman katılım finans esas ve standartları aynı hususu kabul ettiğinde öz, biçimden önce gelir (Bkz. 114'üncü paragrafta yer alan Açıklama 1'deki örnek). Bunun yanı sıra, kimi zaman biçimin (katılım finans esas ve standartları uyarınca yorumlandığı ve anlaşıldığı şekliyle), özü doğru olarak yansıttığı değerlendirilir ve bu durumda biçim öze ilişkin diğer anlayışlarından önce gelir (Bkz. 114'üncü paragrafta yer alan Açıklama 2 ve 3'teki örnek).

114. Öz veya biçim tartışması, katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu çeşitli işlemler için farklı muhasebe yöntemlerinin benimsenmesi fikrinin merkezinde yer alır. Finansal tablolar hem öz hem de biçim açısından ekonomik gerçekliği yansıtmalıdır. Katılım finans esas ve standartları, biçimin özden yoksun olmadığını ve birinin diğerine üstün gelemeyeceğini öngörür. Dolayısıyla, finansal raporlama, öz ve biçim kavramları arasında var olan hassas dengeyi dikkate almalıdır.

[Açıklama 1: Belirli şartlarda, katılım finans esas ve standartlarına uyulduğu sürece, özün hukuki biçimden (veya belirli bir takım hukuki hükümlerden) bağımsız olduğu kabul edilebilir. Örneğin, belirli ülkelerde, kayıt memuru veya yetkili makam tarafından tutulan tescil kayıtları, bir gayrimenkule ilişkin mülkiyetin kanıtı olabilir. Ancak, katılım finans esas ve standartları bağlamında, taraflarca imzalanan sözleşmelerin katılım finans esas ve standartları açısından bağlayıcı olduğu ve dolayısıyla, mülkiyete ilişkin yeterli kanıtın bulunduğu öngörülür. Belirli durumlarda, yararlanma hakkı kavramı da bu durumla ilgili olacaktır. Ancak bu, katılım finans esas ve standartları uyarınca işlemin taraflarının imzaladıkları sözleşmelere itimat edecekleri ve uyacakları anlayışıyla geçerlidir.]

[Açıklama 2: Katılım finans esas ve standartları açısından bakıldığında, bir işlemin özü geleneksel muhasebe yaklaşımları bağlamında yorumlanmamalıdır. Örneğin, bazı uzmanlar İcâre Müntehiye Bittemlîk işlemlerinin, geleneksel finansal kiralama işlemlerine (esas itibarıyla kiralama yerine finansman içeren satış işlemleri) eşdeğer olduğunu kabul eder. Ancak bu anlayış, katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu işlemlerin doğasına aykırıdır.]

[Açıklama 3: Katılım finans esas ve standartları açısından bakıldığında, bir işlemin gelecekteki bir tarihte gerçekleştirileceğine dair tek taraflı bağlayıcı bir taahhüt, bir sözleşmeye eşdeğer değildir ve bu şekilde muhasebeleştirilemez. Benzer şekilde, iki sözleşme veya bir sözleşme ve bir taahhüt, konuya ilişkin yasaklamalar nedeniyle, tek bir işlem olarak birleştirilemez. Buna göre, çoğu satın alma teşebbüsü vb. işlemler için özün önceliğine ilişkin geleneksel anlayış, katılım finans esas ve standartları uyarınca kabul edilebilir olarak değerlendirilemez.]

115. Aslında katılım finans alanında hukuki biçimin önemi, katılım finans esas ve standartlarının lafzı ve ruhuna uymaksızın bir kişinin hukuki belgeleri hazırlayıp yalnızca bu belgelere istinaden işlemi katılım finans esas ve standartlarına uygun olarak nitelendirebileceği anlamına gelmez.

Küçük bir sapma bile işlemi caiz kılmayabileceğinden, katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu bir prosedür izlenmelidir. Katılım finansman işlemleri, ilgili hukuki biçimin yanı sıra özünü de takip etmeli ve katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu olmalıdır. Bu kavram, "öz ve biçimin yeknesaklığı" olarak adlandırılabilir.

Tarafsızlık

116. Herhangi bir gruba karşı tarafsız olmak veya önyargılı olmamak katılım finans esas ve standartlarının tamamıyla desteklediği bir kavramdır. Bu husus, finansal bilginin, diğerlerine zarar verecek şekilde bir gruba haksız bilgi avantajı sağlamadan veya önyargısız bir şekilde kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçlarına hizmet etmesi gerektiği anlamına gelir.

117. Tarafsızlığın olmayışı, finansal bilginin güvenilirliğini etkiler. Yanlı bilgi güvenilir bilgi değildir. Tarafsız finansal bilgi, dış kullanıcıların ortak ihtiyaçlarına yönelik bilgi olup, bilginin özellikli kullanıcılarının belirli ihtiyaçları hakkındaki varsayımlardan bağımsızdır. Tarafsız finansal bilgi gerçeğe uygun bilgidir ve önceden belirlenmiş sonuçlara yönelik önyargılardan aridir.

118. Dolayısıyla finansal bilginin tarafsızlığı, muhasebe standartlarını yayımlamaktan sorumlu olanlar için olduğu kadar finansal tabloları hazırlayanlar için de özel bir sorumluluk meydana getirir. Her iki durumda da sonuçta oluşan bilginin ihtiyaca uygunluğu ve söz konusu bilginin güvenilirliği şeklindeki iki amaca ulaşmak için alternatif ölçümler veya açıklama yöntemleri arasından bir seçim yapma sorumluluğu bulunmaktadır.

Karar alma sürecindeki fayda

119. Bilginin faydası, başlıca sermayedarların karar almalarına yardımcı olmayı hedefleyen finansal tabloların sunulma amacı ile ilişkili olarak değerlendirilmelidir. Finansal tabloların hazırlanma süreci bu tür kullanıcıların karar almalarına yardımcı olmayı amaçlar.

120. Finansal tabloların sunulmasının yardımcı olma amacı, alternatif muhasebe yöntemlerinin ya da açıklama tercihlerinin değerlendirilmesinin ağır basacağı bir kritere götürür. Alternatif muhasebe yöntemlerinden birini seçebilme ya da çeşitli açıklama seçimleri yapabilme imkânı bulunduğunda, seçilmesi gereken yöntem ya da yapılması gereken açıklama, temel finansal tablo kullanıcılarının karar alma sürecinde en faydalı bilgiyi üreten yöntem ya da açıklama olmalıdır.

121. Alternatif muhasebe yöntemleri ya da açıklamalar arasında yapılan seçimin bilginin karar alma sürecinde faydalı olma esasına dayandığının ileri sürülmesi, seçimi yapanlara yeterli bir rehberlik sağlamaz. Bilgiyi karar alma süreci için faydalı yapan özellikler tanımlanmalı ve ayırt edilmelidir.

Şeffaflık

122. Bilgi, kuruluşun doğru ve gerçeğe uygun görünümünü anlaşılabilir bir şekilde sunduğunda, şeffaf olarak nitelendirilir. Şeffaflık, diğer birçok özelliği de bünyesinde barındıran niteliksel bir özelliktir. Bilgiyi desteklemek için yeterli ve uygun açıklamalar yapıldığında şeffaflığın mevcut olduğu varsayılır.

Yeterli açıklamalar

123. Yeterli açıklama, finansal tabloların, kullanıcıları için faydalı hâle gelmesi amacıyla gerekli olan tüm önemli bilgileri içermesi gerektiği anlamına gelir. Bu tanımlama, finansal tablo kullanıcılarının karar alma süreçlerinde faydalı olması beklenen bilgilerin gerek finansal tablolarda gerekse bunlarla birlikte sunulan dipnotlarda veya ilave hususlarda açıklanmasını gerektirir.

124. Uygun açıklamanın iki yönü vardır:

a. Muhasebe verilerinin düzgün bir biçimde toplulaştırılması ve

b. Uygun tanımlamalar ve açıklık getirmeler.

125. Finansal tablolar, kullanıcıların raporlama yapan kuruluş hakkındaki bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli ayrıntıyı sağlamalıdır.

126. Çok fazla veri karşısında kullanıcıda kafa karışıklığı oluşabileceği ve faydalı kararlar alabilmek için ihtiyaca uygun bilginin bulunması zorlaşacağı için, gereksiz bilgilerden kaçınılmalıdır. Gereğinden fazla bilgi, kullanıcının önemli verileri gözden kaçırmasına neden olabileceğinden, önemsiz kalemler bir araya getirilmelidir.

127. Başlıklar, alt başlıklar ve tutarlar, anlamlarının açık olması amacıyla yeterli tanım ve açıklamalarla desteklenmelidir. Finansal tablolarla birlikte sunulan dipnotlar, hem kuruluşun performansı ve yönetiminin değerlendirilmesinde finansal tablo kullanıcılarına yardımcı olan bilgileri sağlamak için, hem de finansal tablolardaki kısıtların açıklanması bakımından gereklidir. Ancak bu husus, bir ölçüde finansal tablo kullanıcılarının kabiliyetine bağlıdır.

Zamanında sunum

128. Zamanında sunum, bilginin kararları etkileme gücünü kaybetmeden önce karar alıcıların kullanımına sunulmasıdır. İhtiyaca uygun bilgiyi daha kısa sürede kullanıma sunmak, bilginin kararları etkileme gücünü artırabilir ve zamanında sunulmaması bilgiyi potansiyel faydasından yoksun bırakabilir. Bazı bilgiler, raporlama döneminin sona ermesinin ardından çok daha uzun süre kullanıma uygun olabilir, çünkü kullanıcılar o bilgiyi karar alırken dikkate alıyor olabilir. Örneğin, kullanıcılar yatırım yapma veya borç verme kararlarını verirken finansal raporların çeşitli unsurlarındaki zaman içinde görülen eğilimleri değerlendirmeye ihtiyaç duyabilir.

129. Bu nedenle, finansal bilginin zamanında sunumu iki hususun dikkate alınmasını gerektirir:

a. Kuruluş tarafından yayımlanan finansal tabloların sıklığı, yani; hazırlanan ve yayımlanan finansal tabloların kapsadığı dönemin uzunluğu. Bu bakımdan, hazırlanan finansal tabloların kapsadığı dönem ne kadar uzunsa, içerdiği bilginin faydası o kadar azdır. Öte yandan, hazırlanan finansal tabloların kapsadığı dönem ne kadar kısaysa, içerdiği bilginin güvenilirliği o kadar azdır. Çok kısa bir dönem için hazırlanan finansal tabloların içerdiği bilgiler, bilginin yanıltıcı olmasına hatta kullanıcının zaman kaybına neden olabilecek dönemsel veya tesadüfi etmenlerden etkilenebilir. Raporlama döneminin önemli ölçüde uzun olması durumunda, kullanıcının finansal tablolarda yer alan bilgileri elde etmek ve kullanmak için beklemesi gerekir ve

b. Finansal tabloların kapsadığı dönemin sonuyla, yayımlanma tarihi arasında geçen süre. Finansal tabloların yayıma hazırlandığı süre ne kadar uzunsa, içerdiği bilginin değer kaybı o kadar fazladır. Finansal tablolarını makul ve mümkün olan en erken zamanda hazırlamak kuruluşun sorumluluğundadır.

130. Dolayısıyla en uygun sıklık ve en az gecikme, faydalı finansal bilgi için önemli kriterlerdir. Bu iki husus, finansal verinin toplanması ve ölçümünden ziyade öncelikli olarak raporlama fonksiyonu için uygulanır.

Anlaşılabilirlik

131. Anlaşılabilirlik, kullanıcıların bilginin anlamını kavrayabilmesini sağlayan özelliktir. Bilgi sınıflandırıldığında, ayırt edici özelliği belirtildiğinde, açık ve öz bir biçimde sunulduğunda anlaşılabilirlik artar.

132. Anlaşılabilirlik finansal tabloların içerdiği bilginin niteliğine, bilginin sunulma biçimine ve dış kullanıcıların geçmiş deneyimleri ile kabiliyetlerine bağlıdır. Dolayısıyla muhasebe standartlarını yayımlayanların ve finansal tabloları hazırlayanların, finansal bilgi sunan kişilerin kabiliyetleri ve kısıtlarından haberdar olması önemlidir. Standartları yayımlayanlar, muhasebe standartlarının sadece finansal tabloları hazırlayanların faydalanması için oluşturulmadığının bilincinde olmalıdır. Standartlar finansal tablo kullanıcılarının üzerinde düşündükleri alternatif eylem planlarını yeniden değerlendirmesi için hazırlanır. Buna göre, finansal tablo kullanıcılarının güçlü yanları ve kısıtları Katılım Finans Muhasebe Standartlarının hazırlanmasında diğer hususlar gibi önemli bir biçimde dikkate alınmaktadır. Aynı şekilde, finansal tabloları hazırlayanlar, tabloların sadece diğer muhasebecilerin faydalanması için hazırlanmadığının farkında olmalıdır. Finansal tablolar kuruluş hakkında hiç bilgisi olmayan ya da sınırlı bilgisi olan dış kullanıcıların faydalanması için hazırlanır. Bu nedenle, finansal tabloların tasarlanması ve birlikte sunuldukları dipnotların yazılması sırasında yeterli bilgisi olmayan kullanıcıların güçlü yanları ve kısıtları dikkate alınmalıdır.

133. Aşağıdaki hususlar da finansal bilginin anlaşılabilirliğine katkıda bulunacaktır:

a. Sadece muhasebeciler için değil, finansal tablo kullanıcıları için de anlam ifade eden sınıflandırmaların kullanımı,
b. Bilgilerin başlıkları,
c. İlgili verilerin birbirine yakın sunulması ve
d. Kullanıcıların genellikle bilmek istediği net rakamların sunumu.

Güvenilirlik

134. Finansal bilgi kullanıcıları, bilginin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olmasını tercih eder. Güvenilirlik, kullanıcıların bilgiye itimat ederek dikkate almasını sağlayan özelliktir. Ancak güvenilirlik, mutlak doğruluk anlamına gelmez, zira finansal bilgi zorunlu olarak tahmin ve muhakemeleri yansıtır. Güvenilirlik daha ziyade, belirli bir işlem veya olayı çevreleyen belirli koşullara dayalı olarak, işlem veya olayın etkisini ölçmek veya açıklamak için seçilen yöntemin söz konusu olay veya işlemin özünü yansıtan bilgiyi üretmesi anlamına gelir. Muhasebe yöntemlerinin uygulanmasındaki tahmin ve muhakemeler, kesin kanıtların bulunmaması hâlinde ikna edici kanıtların kullanımına izin veren katılım finans esas ve standartlarıyla tutarsız değildir. Güvenilir finansal bilgi, 135 ila 138'inci paragraflarda açıklanan niteliklere sahip olmalıdır.

Tamlık

135. Finansal tablolardaki bilginin güvenilir olması için, önemlilik ve maliyet sınırları içinde tam olması gerekir. Bir hususa yer verilmemesi, bilginin yanlış veya yanıltıcı olmasına, dolayısıyla güvenilmez ve ihtiyaca uygunluk bakımından eksik olmasına neden olabilir.

Doğrulanabilirlik

136. Doğrulanabilir bilgi, finansal bilginin sunmayı amaçladığı ekonomik olayı sunduğuna ilişkin güveni artırır. Doğrulanabilirlik, bilginin kullanıcılara sunmayı amaçladığı ekonomik olayı gerçeğe uygun şekilde sunduğunun güvencesini vermeye yardımcı olan özelliktir. Doğrulanabilirlik, farklı alanlarda bilgi sahibi ve bağımsız gözlemcilerin, tam bir mutabakat gerekli olmaksızın, aşağıdaki iki hususun biri üzerinde genel uzlaşıya varabileceğini ifade eder:

a. Bilginin sunmayı amaçladığı ekonomik olayı önemli bir hata veya önyargı olmaksızın sunduğu ya da

b. Önemli bir hata veya önyargı olmaksızın uygun bir finansal tablolara alma veya ölçüm yönteminin uygulandığı.

137. Doğrulama, doğrudan ya da dolaylı olabilir. Doğrudan doğrulama, bir tutarın ya da sunulan bir kalemin, örneğin, nakit sayımı veya ticari amaçlı menkul kıymetlerin ve kayıtlı piyasa fiyatlarının gözlemlenmesi yoluyla yapılır. Dolaylı doğrulama, girdilerin kontrolü ve çıktıların aynı muhasebe uygulaması ve metodolojisi kullanılarak yeniden hesaplanması yoluyla yapılır.

Tutarlılık

138. Kuruluş, uyguladığı muhasebe ölçüm ve açıklama yöntemlerinde dönemler itibarıyla tutarlı olmalıdır. Ancak bu hüküm, diğer yöntemleri kullanması için geçerli bir sebep olması hâlinde kuruluşun aynı işlem için aynı ölçüm ve açıklama yöntemlerini kullanmaya devam etmesi gerektiği anlamına gelmez. Örneğin, farklı bir yöntemin kullanımını gerektiren gerekçelerin mevcut olması hâlinde kuruluş yönetimi amortisman yöntemini değiştirmeye karar verebilir. Ancak bu değişiklik ve değişikliğin etkisi, finansal tablolarda açıklanmalıdır.

Karşılaştırılabilirlik

139. Karşılaştırılabilir finansal bilgi, kullanıcıların kuruluşun zaman içinde kendi performansı ve diğer kuruluşlar karşısındaki performansıyla ilgili olan benzerlik ve farklılıkları belirlemesine imkân sağlar. Dolayısıyla finansal bilginin faydası, benzer olaylar için benzer ölçüm veya açıklama yöntemlerinin kullanılmasıyla artar. Karşılaştırılabilirlik, güvenilirlik ve ihtiyaca uygunluğun birbiriyle kesiştiği noktalar olsa da karşılaştırılabilirliğin boyutları kullanıcılara faydalı finansal bilgi sağlanması için önemlidir ve ayrı olarak dikkate alınmalıdır.

Karşılaştırılabilirlik ile Yeknesaklık Arasındaki Farklar ve Karşılaştırılabilirliğe İlişkin Uygulamalar

140. Karşılaştırılabilirliğin yeknesaklık anlamına gelmediğini ve yeknesaklık olarak yorumlanamayacağını anlamak önemlidir. Karşılaştırılabilirlik, daha ziyade, finansal tabloların karşılaştırılabilir işletmeler arasında ve karşılaştırılabilir işlem, diğer olay veya koşullar açısından karşılaştırılabilir olması anlamına gelir. Bilginin karşılaştırılabilir olması için benzer şeylerin benzer, farklı şeylerin ise farklı görünmesi gerekir. Finansal bilginin karşılaştırılabilirliği benzer şeylerin farklı gösterilmesiyle arttırılamayacağı gibi farklı şeylerin benzer gösterilmesiyle de arttırılamaz.

141. Karşılaştırılabilirlik; benzer işlem, diğer olay veya koşullara ilişkin asli nitelik, yapı ve ilgili risk profillerini dikkate alarak farklı türde kuruluş ve işlemler arasındaki farklılıkları değerlendirebilme ve ortaya koyabilme kabiliyeti anlamına gelir. Farklı türde işletmeler tarafından gerçekleştirilen farklı türde işlemleri karşılaştırılabilirlik adı altında benzer kabul etmek, örneğin geleneksel bir banka ve bu bankanın yürüttüğü işlemleri, bir katılım bankası tarafından gerçekleştirilen işlemlere benzer kabul etmek haklı gösterilemez.

İhtiyatlılık

142. Finansal raporlamanın karar alma sürecindeki faydası; şüpheli alacakların tahsilatı, maddi duran varlıkların muhtemel faydalı ömrü ve yöneltilebilecek garanti taleplerinin sayısı gibi birçok olay ve koşulu çevreleyen belirsizliklerden etkilenir. Finansal tablolar hazırlanırken bu tür belirsizlikler, niteliği ve kapsamı açıklanıp ihtiyatlı davranılarak finansal tablolara alınır. İhtiyatlılık, belirsizliğin hâkim olduğu koşullarda gerekli tahminleri yaparken, ihtiyaç duyulan yargıların uygulanmasında temkinli davranmaktır. Öyle ki; varlıklar veya gelirler olduğundan yüksek, yükümlülükler veya giderler olduğundan düşük beyan edilemez. Ancak ihtiyatlı davranmak, örneğin, gizli yedeklerin ya da aşırı miktarda karşılıkların oluşturulmasına, varlıklar veya gelirin kasten olduğundan düşük ya da yükümlülükler veya giderlerin kasten olduğundan yüksek gösterilmesine izin vermez çünkü aksi bir durumda finansal tablolar tarafsız ve dolayısıyla güvenilirlik niteliğine haiz olmaz.

Finansal bilgilerin hazırlanması ve sunumu

143. Faydalı finansal bilginin sunulması, önemlilik ve maliyet kısıtları tarafından sınırlandırılmaktadır.

Önemlilik

144. Bir bilginin eksik ya da yanlış sunulması, kullanıcıların kuruluşun finansal tablolarına dayanarak aldığı kararları etkileyebiliyorsa bu bilgi önemlidir. Bir kalemin önemli olup olmadığına karar verilirken hem niteliği hem de tutarı dikkate alınmalıdır.

145. Finansal tabloların hazırlanmasında, içerdikleri bilgilerin niteliksel ve niceliksel önemi bakımından, asli kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçları her zaman dikkate alınmalıdır. Niteliksel veya niceliksel olarak önemli bilgi sunulmalıdır. Önemli olmayan bilgiler sunulmayabilir.

146. Önemlilik ve yeterli açıklama birbiriyle ve aynı zamanda ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik kavramlarıyla ilişkilidir. Önemlilik ve yeterli açıklama birbiriyle ilişkilidir, zira bilgi önemliyse, açıklanmalıdır ve açıklanmayan bilginin önemsiz olduğu varsayılır. Önemlilik ve yeterli açıklama ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlikle ilişkilidir çünkü finansal tabloların amaçlarına uygun olmayan ya da güvenilir olmayan bilginin açıklanmaması gerekmektedir.

147. Bir ölçüm ve iletişim süreci olarak finansal muhasebe, sıklıkla muhakemeleri içermektedir. Bu muhakemeler yapılırken önemlilik değerlendirmeleri temel rol oynar. Finansal muhasebede önemlilik, niceliksel veya niteliksel özelliklere ya da her ikisinin bileşimine bağlı olabilen göreceli bir durumdur.

Niteliksel önemlilik değerlendirmeleri

148. Niteliksel önemlilik değerlendirmeleri aşağıdakileri içerir:

    a. Bir kalemin yansıttığı işlemin, diğer olayların ya da koşulların yapısal önemi; yani olağan ya

da olağandışı olması, beklenen ya da beklenmedik olması, mükerrer olması ya da olmaması, katılım finans esas ve standartlarına uygun olması veya olmaması, yasal ya da yasadışı olması ve

b. Bir kalemin, gelecekteki olayların muhtemel gidişatının bir göstergesi olarak taşıdığı yapısal önem; yani kalemin yeni faaliyetleri işaret edip etmediği, kuruluşun mevcut faaliyetlerindeki önemli değişiklikleri veya kuruluşun uygulamalarındaki değişiklikleri temsil edip etmediği.

Niceliksel önemlilik değerlendirmeleri

149. Niceliksel önemlilik değerlendirmeleri aşağıdakileri içerir:

a. Kalemin normal beklentiler bağlamındaki tutarı ve

b. Kalemin uygun bir esasa göre büyüklüğü. Örneğin;

i. Özkaynak benzerine dağıtılabilecek getiri düşüldükten sonra net kâra ilişkin kapsamlı gelir tablosu kalemleri,

ii. Geçmişteki birkaç yıla ilişkin ortalama faaliyet geliri veya

iii. Toplam varlıklar, toplam özkaynak benzeri veya ortaklara ait özkaynaklar bağlamında finansal durum tablosu kalemleri.

Bilginin Maliyeti

150. Finansal bilginin sağlanmasından doğan fayda, o bilginin edinilmesine ilişkin maliyetleri aşmalıdır.

151. Bilginin de tıpkı başka bir emtia gibi, kuruluş ya da toplumun bütünü için bir maliyeti bulunmaktadır. Finansal muhasebenin sağladığı bilgi, sağlanması ve kullanılması bakımından bir maliyet içerir ve genellikle bu maliyetin finansal bilgi kullanıcılarına gerek bireysel gerekse toplumsal düzeyde karar alma sürecinde sağlanan faydayı aşmaması beklenmelidir.

Bölüm 7: Kavramsal Çerçeve'nin temelini oluşturan katılım finans esas ve standartları

152. Kavramsal Çerçeve'nin temelini oluşturan katılım finans esas ve standartları esas olarak aşağıdakilerden türetilmiştir:

a. İlgili Standartlar kapsamında esas olarak öngörüldüğü üzere belirli katılım finans esas ve standartları,

b. Katılım finans esas ve standartlarına duyarlı paydaşların bilgi ihtiyaçları veya

c. Geleneksel işlemlere kıyasla katılım finans işlemlerinin yapısı ve risk profillerindeki farklılıklar.

153. "Tablo A", diğerlerinin yanı sıra, katılım finans esas ve standartları temellerine dayanan, muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin ortak ve daha ihtiyaca uygun temel ilkeleri özetlemektedir.

Tablo A: Temel olarak kullanılan, ortak ve ihtiyaca uygun katılım finans esas ve standartları ile temel muhasebe ilkeleri

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
1	Satış, risk ve getirilerin (mülkiyet ve zilyetlik dâhil) devredilmesiyle gerçekleşir. Satış, mülkiyet ve zilyetlik devredilmeden gerçekleşemez. Zilyetlik, feragat ve işlemlere izin verilmesini içerir. Diğer bir ifadeyle, zilyetlik, kullanım (veya tüketme) ve satış hakkı ile tamamlanır ve bu haklar olmadan tamamlanmaz.	Satışa dayalı bir işlem, satış gerçekleşmedikçe getiri veya kâr sağlayamayacaktır (satışın gerçekleşmesi, zilyetlik ve mülkiyet elde edildikten, yani kontrolün devredilmesinden sonra olacaktır). Varlığın finansal tablolara alınması ve finansal tablo dışı bırakılmasındaki kriter, risk ve getirilerin – veya muhasebe bakımından, kontrolün üstlenilmesi olacaktır; burada kontrol, değişken getirilere ilişkin hakları (yani, kâr ve kazanç hakkı ile negatif getiri ve zarar riski ve bunları kullanma ve bunlardan yararlanma hakkı) ve yönetme gücünü (zilyetlik, işlem yapma hakkını da kapsadığından) içerir.	Murâbaha ve Teslim–Tesellüm'e (Kabz) ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
2	Katılım finans esas ve standartlarına göre, iki işlemin birleştirilmesi kabul edilemez. Bileşik işlemler (safkatân fî safka) ve koşullu işlemler (Bey' wa Salaf) yasağı oldukça açıktır. İki işlemin birleştirilmesi, ilgili sorumluluklara ilişkin aşırı belirsizlik (Garar) ve Cehalet (Jahalah) durumlarını ortaya çıkarır ve bunların ikisi de yasaklanmıştır. Bilhassa, iki sözleşmenin aynı sözleşme değerinde birleştirilmesi, yani iki sözleşme için bir değer uygulanmasına izin verilmez. İki veya daha fazla sözleşmenin ya da bir sözleşme ve bir taahhüdün birleştirilmesi; her birinin birbirinden bağımsız kalması ve sözleşmelerin unsurları açıkça tanımlanıp ayrı ayrı uygulanarak her birinin ayrı ayrı işleme konması halinde kabul edilebilir. Satıcı/alıcı, asil/vekil ve kefil vb. de dâhil olmak üzere, bileşik işlemlerde tarafların farklı yetkileri tüm amaçlar için ayrı tutulur.	İki sözleşme veya bir sözleşme ve bir taahhüt; ilgili riskler, getiriler ve tarafların sorumlulukları gerektiği gibi ayırt edilerek ayrı ayrı muhasebeleştirilir. İlgili muhasebe yöntemlerinde, tarafların yetkileri dikkate alınır.	Murâbaha ve Bileşik (Mürekkep) Sözleşmeler'e ilişkin Standartlar
3	İleri bir tarihte akdedilebilen satış sözleşmelerinin (veya bazı diğer ilgili sözleşmelerin) yapılmasına izin verilmez. Bazı sözleşmeler için, vaat edilen koşullarda sözleşmenin ileri bir tarihte akdedilmesi için tek taraflı bağlayıcı bir taahhüt kabul edilebilir. Ancak, söz konusu sözleşme vade tarihinde otomatik olarak akdedilmez veya taahhüt otomatik olarak sözleşmeye dönüşmez. Bunun yerine, verilen taahhüt doğrultusunda, o tarihte bir sözleşme akdedilir.	Gelecekteki hiçbir sözleşme, bir varlığın ve/veya karşılık gelen bir yükümlülüğün finansal tablolara alınması veya tablo dışı bırakılması yoluyla doğrudan muhasebeleştirilmez. Benzer şekilde, ileri bir tarihte gerçekleştirilecek olan bir işleme tahakkuk edecek olan kâr da finansal tablolara alınamaz. Genel itibarıyla, bir taahhüt, bağlayıcı olmadığı veya yalnızca bir taraf için bağlayıcı olduğu ve ek olarak önemli belirsizlikler içerdiği için muhasebeleştirilemez.	Tek Taraflı Vaat ve Karşılıklı Vaatleşme'ye ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
4	Zilyetlik, fiili zilyetliği ya da yasal zilyetliği içerir.	Yasal zilyetlik, katılım finans esas ve standartları uyarınca kabul edilebilir olduğu takdirde (vekil yoluyla zilyetlik de dâhil), mülkiyete dayalı risk ve getirilerin devri için geçerli bir kanıttır. Vekilin zilyetliği, asilin zilyetliğinin bulunması nedeniyle zilyetlik oluşturmaz ve dolayısıyla, hiçbir satış veya kâr içeren faaliyet gerçekleşemez.	Teslim–Tesellüm'e (Kabz) ilişkin Standartlar
5	Nakit veya alacak ya da benzeri kalemler karşılığında borcun satılması caiz değildir. Ancak belirli durumlarda borç, herhangi bir prim veya indirim olmadan, devredilebilir (Havâle). Borcun devri, borcun satışı değildir ve dolayısıyla, borç satışı şeklinde olmamalıdır. Borç bakiyesinde, borçlunun erken ödeme halinde herhangi bir indirim veya iskonto hakkı yoktur. Ancak, alacaklı, erken ödeme için indirim yapma hakkına sahiptir. Bu husus, sözleşmede yer almaz ve genel bir uygulama haline getirilemez. Ancak, bu konudaki düzenleyici yasal hükümlerin dikkate alınması gerekir. Katılım finans esas ve standartlarıyla uyumlu ertelenmiş işlemlerde kâr dağıtımı, kârın daha uzun vadede dağıtılmasına ilişkin muhasebe uygulamalarını dikkate alabilir. Katılım finans esas ve standartları uyarınca, nakit borçlar, tanımlanan mal ve hizmetler karşılığında satılabilir.	Borca dayalı parasal alacaklar veya borçlar, alacak/borç değeri dışında bir değerle muhasebeleştirilemez. Daha yüksek veya daha düşük bir değer verilmesi, hissedarlara ve katılımcı paydaşlara meşru olmayan kâr dağıtımlarının yapılmasına yol açar. Bu husus hem alacaklar hem de borçlar için geçerlidir. Tanımlanan mal veya hizmetler karşılığında borcun satışı, kendi başına bir kazanç veya kayıp oluşturmaz, çünkü bunlar maliyete tekabül eden nakit borç karşılığında elde edilir. Ancak, söz konusu mal veya hizmetlerin satılması durumunda kazanç veya kayıp oluşabilir. Bu durumda, yukarıda açıklanan iki işlem birleştirilemez, çünkü iki işlem tek bir işlemde birleştirilemez (Bkz. Sıra No. 3).	Kıymetli Evrak, Havale, İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri ve Borç Satışı'na ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
6	Kâr ve zarara dayalı tüm ortaklıklarda, kâr oranı bilinmelidir çünkü kâr, sözleşmenin konusunu oluşturur ve bu konudaki bilgi eksikliği sözleşmenin esasını hükümsüz kılar. Bu durumda, kârın fiilen belirlenmeksizin sermaye getirisi elde edilmesi caiz değildir. Kâr dağıtımında, adalet ve hakkaniyet ilkeleri esastır.	Sırasıyla katılım finans esas ve standartlarına, sözleşme hükümlerine ve teamüle (muhasebe teamülü de dâhil) dayalı uygulamalar (aynı hiyerarşide) uyarınca kâr ve zararların belirlenmesi, meşru işlemler için bir zorunluluktur. Bu, hem katılım finans kuruluşları hem de normal işletmeler için geçerlidir. Hâlihazırda meşru olarak kazanılmış bir kârın ertelenmesi, kârın paydaşlar arasında daha adil, gerçeğe uygun ve hakkaniyetli şekilde dağıtımının sağlandığı sürece kabul edilebilir. Bu husus, normal koşullarda yalnızca borçlu için geçerli olacaktır.	Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı ve Mudârebe'ye (Emek–Sermaye Ortaklığı) ilişkin Standartlar
7	Kâr ve zarara dayalı usullerde kâr dağıtımından önce sermayenin korunması gerekir.	Kâr dağıtımından önce sermayeyi korumak için tüm giderlerle birlikte gerekli karşılıklar ve kimi zaman yedekler ayrılır. Bu, makul ölçüde belirlenebilen şekilde gelecekte zararların ortaya çıkmasına neden olacak taahhütlere karşı karşılıkların veya yedeklerin oluşturulmasını içerebilir. Ancak bu argüman, ihtiyatlılık ve sermayenin korunmasının temeli olduğundan, gelecekteki bir kazancın finansal tablolara alınmasında geçerli olmayabilir.	Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı ve İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri'ne ilişkin Standartlar
8	Özkaynak benzeri sahipleri ve kâr elde eden ve zarar üstlenen diğer paydaşların hepsi (ortak hissedarlar dâhil) ortak konumundadır ve kalıntı varlıklar üzerinde (ya tüm işletme ya da sınırlı havuz bazında) orantılı mülkiyete sahiptir. Bu ortaklara, anapara veya bunun üzerine getiri garantisi verilemez.	Bu bakiyeler, yükümlülük olarak kaydedilemez. Bunlar, özkaynakta birleştirilecek veya uygun olduğu şekilde ayrı bir özkaynak türü olarak gösterilecek olan özel bir özkaynak türüdür. Özkaynak benzeri veya itfa edilebilir sermaye terimleri kullanılabilir.	Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı ve Mudârebe'ye (Emek–Sermaye Ortaklığı) ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
9	Faiz yasaktır. Bilgili ve istekli taraflar arasındaki satışa (Bey') ve caiz işlemlere izin verilir. Geçen zaman için alacaklara ve parasal bakiyelere ek getiri tahakkuk ettirmek veya alacakları ve parasal bakiyeleri erken ödemeye karşı iskonto etmek, genel itibarıyla faize eşittir. Diğer bir ifadeyle, paranın zaman değeri kabul edilmezken, ekonomik kaynakların zaman değerine izin verilir.	Temel muhasebe hesaplamaları, paranın zaman değerini esas almaz. Satış kârları, İcâre kiralamaları, hizmet İcâre ödemeleri vb. de dâhil olmak üzere ekonomik kaynakların zaman değeri, muhasebenin temelini oluşturur. Paranın zaman değeri (ekonomik kaynakların zaman değerinin bir yansıması ve tek tip bir ölçüm aracı olarak); gerçeğe uygun değerlerin, karşılıkların, yedeklerin vb. tahmini için kullanılabilir ancak temel muhasebe modeli olarak kullanılamaz.	
10	Kâr ve zarar tespiti için tasfiyede gerçeğe uygun değer temel alınır. Bununla birlikte, önceden kararlaştırılmış ve normlara uygun muhasebe politikalarına göre tarihi maliyet de kabul edilebilir. Zekât ve miras hususlarında da gerçeğe uygun değer esas alınır.	Muhasebeleştirme mümkün olduğunca gerçeğe uygun değere göre yapılır. Diğer durumlarda, amortisman, itfa ve ertelemeleri de içeren tarihi maliyet muhasebesi, muhasebe normları uyarınca ve gerçeğe uygun, adil ve hakkaniyetli dağıtım ilkelerine uygun olarak kabul edilebilir. Parasal kalemler maliyete tabidir. Bununla birlikte, bazı durumlarda, alacağın/borcun finansal tablolara alınmasını etkilemeden, gerçeğe uygun, adil ve hakkaniyetli bir şekilde maliyet veya kârın dağıtımı için etkin bir getiri oranı yöntemi kullanılabilir.	İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri, Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı ve Zekât'a ilişkin Standartlar
11	Özellikle de borç ödemelerinin gecikmesi durumunda doğrudan maddi ceza uygulanması, faiz ile eşdeğer olabileceğinden kabul edilemez.	Borca (Deyn) ilave değer artışı atfedilemez. Ancak, bir sadaka ödemesi, gelir olarak alınmak yerine doğrudan sadakayla ilişkilendirilir.	Ödeme Gücü Bulunduğu Hâlde Ödeme Yapmayan Borçlu'ya ilişkin Standartlar
12	Tarafların iradesi olmadan veya sözleşmeyle (ya da yasal olarak) izin verilmeden bakiyelerin mahsup edilmesi kabul edilemez.	İki veya daha fazla bakiyenin mahsup edilmesine ilişkin yasal veya sözleşmeye dayalı bir hak bulunmadığı sürece, söz konusu bakiyeler ayrı ayrı sunulur. Bu, alacaklar ve borçlar ile gelir ve giderler vb. için geçerlidir. Benzer şekilde bu durum, gider ve tazminatları tanımlayarak uygun şekilde sunulması gereken tazminatlar için de geçerlidir.	Takas İşlemleri'ne ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
13	Şirketin para birimi belirlenir ve tüm sermaye ile hak ve mükellefiyetler aynı para birimi üzerinden belirlenir.	Hesaplar mutabık kalınan para birimi üzerinden işletilir ve kâr ve zararlar aynı para birimi üzerinden belirlenir. Diğer para birimi bakiyeleri buna göre çevrilir.	Ortaklık ve Çağdaş Ortaklıklar ve Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı'na ilişkin Standartlar
14	Kıymetli evraklar alınıp satılamaz veya iskonto edilemez ve vadeli kıymetli evraklar satılamaz. Esasen borçtan oluşan bir varlık havuzu (maddi varlıkların en az %51'i veya %33'üne sahip olmadıkça) alınıp satılamaz, yani bu tür bir havuza dayalı araçlar alınıp satılamayacağı gibi, katılımcılar tarafından giriş veya çıkış yapılmasına izin verilmez.	Yatırım araçları, örneğin parasal varlıklara dayalı Sukuk (yalnızca nakit ve/veya alacaklar veya eşdeğeri), itibari değerden farklı bir değerde değerlenemez ve dolayısıyla, söz konusu araçlar gerçeğe uygun değeri yansıtmaz.	Kıymetli Evrak, Yatırım Sertifikaları ve Borç Satışı'na ilişkin Standartlar
15	Karz'a herhangi bir ekleme veya ilaveye izin verilmez. Doğrudan ve fiili giderler dışında herhangi bir hizmet bedeli geri alınamaz.	Borca dayalı tüm işlemler veya benzerleri, her zaman maliyet bedeliyle gösterilir.	Karz'a (Tüketim Ödüncü) ilişkin Standartlar
16	Aşırı belirsizlik (Garar) içeren bir satış ya da kâr getiren veya takas içeren diğer bir işlem caiz değildir. Ancak, hediye gibi (kâr getirmeyen) bir Teberru (bedelsiz devir) sözleşmesi, aşırı belirsizlik (Garar) olsa bile kabul edilebilir. Benzer şekilde, karşılıklılık kabul edilebilir, dolayısıyla risk alım-satımı kabul edilemese de risk paylaşımı kabul edilebilir. Bunlar, karşılıklı işbirliği esasına dayalı katılım sigortacılığı modelinin temelidir.	Paylaşım ve karşılıklılık, buna uygun bir modelde muhasebeleştirilmelidir ve risk alım-satımına dayalı bir muhasebe modeli aynısı için kabul edilemez. Buna göre, katılım sigortacılığı muhasebesi, karşılıklılık (sigortalama işi için) ve ticari (yatırım faaliyeti gibi sigorta dışı faaliyet) amaçların bir birleşimidir.	Katılım Sigortacılığı ve Garar İlkesi'ne ilişkin Standartlar
17	Kuruluşların hizmet sunması ve sunulan hizmet karşılığında ücret alması caizdir. Hizmetin/işin, sürenin ve diğer mükellefiyetlerin belirlenmesi ve ücret parametrelerinin tespit edilmesi önemlidir.	Ücret geliri, yalnızca caiz hizmetler karşılığında elde edildiğinden, hizmet sunumu ile bağlantılı olarak ve diğer faktörler göz ardı edilerek tahakkuk esasına dayanır. Buna göre, katılım bankalarının tüm yapılarında, katılım sigortacılığı ve sermaye piyasalarında ve Sukuk'ta, ücretin finansal tablolara alınmasında hizmet sunumu esas alınır ve diğer sözleşmelerle birleştirilmez.	Katılım Bankalarında Bankacılık Hizmetleri ve Hizmet/İş Sözleşmesi'ne ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
18	Yönetim hesaplarındaki bilanço dışı varlıklar, "ortakların" Mudâribe belirli bir proje veya yatırım programına Mudârebe temelinde yatırım yapma yetkisi verdiği tutarları temsil eder.	(Kısıtlanmış Mudârebe olması durumunda) Yatırımcıların ortaklardan oluştuğu ve Mudâribin herhangi bir yönetişim gücü olmadığı (talimatlara uymakla sınırlı olduğu) göz önüne alındığında, burada temsil eden varlıklar Mudâribin "kontrolünde" değildir. Buna göre, bunlar bilanço dışı hesaplardır.	Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı'na ilişkin Standartlar
19	Kâr dağıtımı için Mudârebe ve Müşâreke girişimlerinin zımni tasfiyesi kabul edilebilir. Aynı ilkeler, Yatırım Vekâleti (EI-Vekâle Bi'l İstithmar) için de geçerlidir.	Muhasebe; kâr ve zararların dağıtım ve tahsisi, tarafların haklı menfaatlerini ve yükümlülüklerini yansıtmasını sağlamak için en uygun, adil ve hakkaniyetli rakamları gösterir.	Emek-Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı, Ortaklık ve Çağdaş Ortaklıklar ve Mudârebe'ye (Emek–Sermaye Ortaklığı) ilişkin Standartlar
20	Vekâlet, bir tarafın diğer bir tarafa, yetki devrine konu olabilecek bir hususta kendisi adına hareket etme yetkisini devretmesidir. Asil, söz konusu varlık üzerinde tasarruf hakkına sahip olmalıdır (veya söz konusu hususta tam yetkiye sahip olmalıdır). [Açıklama: Vekâlet verildikten sonra, asilin tasarruf hakkı, vekil ile yapılan anlaşmaya göre kullanılır.] Yatırım vekâleti, asilin kendisi adına yatırım yapmak ve servetini büyütmek üzere bir ücret karşılığında ya da herhangi bir ücret olmaksızın bir vekil tayin ettiği vekâlet türüdür. Vekâlet ilişkisi, örneğin Murâbaha durumunda taraflar arasındaki diğer işlemlerden ayrı tutulur.	Vekâlet ve özellikle yatırım vekâleti de dâhil diğer vekâlet türleri, asilin belirli bir hususta mülkiyet hakkı ve sorumluluk/yükümlülüğe sahip olduğu, vekilin ise yalnızca asilin adına çalıştığı durumlarda, tarafların yetkilerini belirler. Buna göre, bir vekâlet anlaşmasına konu olan tüm varlıklar ve yükümlülükler asilin defterine kaydedilir. Diğer bir ifadeyle, bunlar vekil için bilanço dışında tutulacaktır.	Vekâlet ve Yetkisiz Temsil ve EI-Vekâle Bi'l İstithmar'a (Yatırım Vekâleti) ilişkin Standartlar
21	Kuruluş, kâr hesaplama yöntemini ve esasını açıklamalıdır.	Kuruluş, önemli hüküm ve koşulları sözleşmelerde açıkça belirtmelidir. Bununla birlikte, muhasebe politikaları ve önemli yöntemler, finansal tablolarda şeffaf bir şekilde sunulmalıdır.	İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri'ne ilişkin Standartlar

Sıra No.	Temel olarak kullanılan katılım finans esas ve standartları	Temel muhasebe ilkeleri	Referans
22	Katılım finans esas ve standartlarına aykırı olmadığı sürece, kâr hesaplamalarında teamüle dayalı muhasebe uygulamasını benimsemek caizdir.	Katılım finans esas ve standartlarına aykırı olmadığı sürece, muhasebe ve paydaşlar arasında dağıtım amacının yanı sıra, işlemlere ilişkin kâr hesaplamasında teamüle dayalı muhasebe uygulamaları esas alınabilir.	İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri'ne ilişkin Standartlar
23	İki taraf arasındaki sözleşmeye dayalı ilişki, muhasebe kârının finansal tablolara alınma yönteminden etkilenmez.	Muhasebe, müşteriyi (örneğin finansal tablolara alınan tutardan farklı bir meblağ ödemesi gerekebilecek bir İcâre müşterisini) değil, paydaşları (hissedarlar ve diğer katılımcı paydaşlar dâhil) dikkate alarak adil ve şeffaf bir görünümü yansıtır.	İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri'ne ilişkin Standartlar

Bölüm 8: Yürürlük tarihi ve geçici hükümler

Yürürlük tarihi

154. Kavramsal Çerçeve, 1 Ocak 2024 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir.

Kuruluşlar için yürürlük tarihi ve geçici hükümler

155. Kavramsal Çerçeve, KFMS 1'in yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ilgili KFMS kapsamında öngörülen geçici hükümler dikkate alınarak, Kavramsal Çerçeve'nin statüsü uyarınca (Bkz. 6 ve 7'nci paragraflar) kuruluşlar için geçerli olacaktır.